

KÉT MEZŐBERÉNYI ÉPÍTŐMESTER,
MAÁSZ ÁDÁM ÉS MAÁSZ [MÉRAI] JÓZSEF

– Novák László Ferenc –

Építészet, építkezés Mezőberényben

„A helybeli házak fő építőanyaga a nyers vályogtégla, amit a paraszt maga vet és a napon megszárit. Az itt található nátronos agyagos talaj miatt a vályogtégla különösen szilárd és tartós. Nem emlékszem arra, hogy vert falat (*pisé-munka*), mely errefelé Bács vármegyében igen elterjedt, *Berényben* láttam volna. A tetőzet [A szomszédos Szarvason, a Berény felé eső új házakat a legutóbbi építkezéskor az én időmben csak *zszindellyel* vagy az állítólag tűzálló, úgynevezett *habáncseréppel* volt szabad befedni. Hogy a zszindely ezen a vidéken nem olyan olcsó, mint a nádtető, hogy a tűzveszek esetén kevésbé áll ellent a lángoknak, a tapasztalat tanúsítja. A habáncseréppel fedett tetők bevezetése, amit az ottani meleg szívű földesúr, *Bolza* tábornok minden lehető módon emberbarátságból, jobbágyai javát szem előtt tartva bevezetni igyekezett, *Mezőberényben* nehézségekbe ütközött; mivel hogy az ehhez a cseréphez szükséges rozsszalma itt nem fordul elő és ezért messziről kell idehozni; mivel a faluban egyáltalán nem természetnek tiszta rozst és szalmát – úgy, ahogy Észak-Magyarországon, nem cséplik, hanem inkább általában nyomtatják, és ezért nincs ehhez a tetőfedőhöz felhasználható, alkalmas *hántolt* szalma, hanem csak *tőrekszalma*... Célszerűbb lenne bizonyára ezért ezen agyagban gazdag vidék számára tűzbiztosabb tetőként *tetőfedő cserép*, melynek anyagát, főleg az agyagot, erre kíválsóan alkalmasnak találják, és szalmával kiegészítik. *Szivácon* a *Verbásztól* 1½ állomásnyi távolságra, *Zombor* közelében lévő faluban ezek a tetőfedőcserepek egyre inkább divatba jöttek.] általában nádból készül, melyet a szomszédos *Szeghalomról*, *Füzesgyarmatról*, *Véztőről* és más mocsaras vidékekről hozzák. A berényieknek itt helyben saját nádfedők vannak, akik közösen dolgoznak és különösen tartós, szilárd és tiszta tetőket készítenek. Egy jó nádtető a padlást sokkal melegebben és szárazabban tartja, mint a legjobb zszindely- vagy cseréptető és 25 évig is eltart... A *szlovákok* az utcára néző fal előtt igencsak kedvelik a faoszlopokon nyugvó tornácokat, amelyek alatt esténként vagy vasárnap a falba épített alacsony padokra (padka) ülnek le beszélgetni; ez azonban nem kölcsönöz éppen kellemes látványt az utcának, és emiatt az uraság, amennyire csak lehet, akadályozza építésüket. A *kémények* a régi házakon még kosárfonásúak, belülről és kívülről agyaggal vastagon betapasztva, de ezeket már nem szabad javítani, hanem amikor használhatatlanná váltak, a tűzveszély csökkentése érdekében, égetett téglából kell lennie... Az *utcák szabályosságában* Berény az egész vármegyében minden más falut felülmúl...” – ír-

ja Skolka András a XIX. század elején.¹ Az építészet jellegét tekintve falusias. A lakóházakat vályogból építették, nádtetővel és vesszőből font kéménnyel látták el. A tótvég lakóházaik különösnek tünnek az idegen számára, mivel homloktornáccal épültek. Jóllehet Skolka utal rá, hogy az uraság igyekszik ennek építését akadályozni, azt azonban nem lehetett megszüntetni. A jellegzetes *ulicskás* házakat még a XX. században is építették, hasonlóan Békéscsabához, ahol ezeket *podsztyenás*nak nevezik.² Skolka nem szól a németek és magyarok lakóházairól, amelyek nem térhettek el a hagyományos építésű alföldi típustól (szoba-konyha-szoba-kamra osztatú soros épületek).

Skolka András különös figyelmet szentel a lakóházak tűzbiztonságára. A tűzi veszedelmek rendszeresen pusztítottak, ezért a felsőbb hatóságok is szorgalmazták a kevésbé tűzveszélyes építőanyagok felhasználását. Különösen Mária Terézia, II. József uralkodása idején helyeztek nagy súlyt az építkezés regulálására. Előírták, hogy a nyitott konyhát téglalobozattal, téglakéménnyel kell építeni, tiltották a fa- és vesszőfonatos kémények építését, szükségesnek tartották a fazsindelyes vagy cserépszindelyes tetőzet készítését. Skolka utal arra is, hogy a Bácskában – Zombor környékén – már elterjedt a cserépszindely, azaz a hódfarkú cserép, amelyet a következő évszázadban Szegeden is készítettek, s terjedt el például a Duna-Tisza közén „szegedi cserép” néven.

A szakipart is előtérbe helyezték a felsőbb hatóságok. Mária Terézia rendeletileg szorgalmazta a kőművesek és ácsok képzését. Igyekeztek háttérbe szorítani a hagyományosan dolgozó *tapasztókat* („korsós”) és *faragókat*.³ Az építkezés módja fokozatosan változott meg, s ebben nagy szerepet játszottak a középítkezések, az urasági, kúriális építészet. Nem csupán az épületek anyagában, de megjelenésében is változások történtek, híven tükrözve a kor építészeti irányzatát (barokk, copf, klasszicizmus, eklektika, szecesszió).

A XIX. század elején már több rangos épület ékesítette Mezőberényt. A szlovák, német evangélikus és a református magyar templomok mellett a központban megtalálható volt a klasszicista jellegű urasági kastély, a községháza a jegyzői hivattal, az evangélikus esperességi gimnázium, a lovaskapitány szálláshelye, a kvartélyház, valamint néhány módos család rangos épülete, köztük Tessedik Sámuel geometra, s Patzek István orvos híres gyógyszerháza („Patzek”).⁴ „Ami a lelkészházat és iskolaházat illeti, én szégyellem ezeket a falu jobb házaik közé sorolni, mivel egész építészeti jellegüknél fogva semmiben sem különböznek egy közönséges parasztháztól. A három helybeli lelkész mindegyikének van egy szobája, a cselédségnek is egy, a konyha mellett. A lelkész lakószobájához a tanítás céljára egy

---

¹ SKOLKA 1988. 145–146.

² NOVÁK 2002. 250.

³ NOVÁK 1989; NOVÁK 1994; NOVÁK 1999; Vö. HORVÁTH 1943.

⁴ NOVÁK 2002. 256–259.

szűk szobát, úgynevezett kabinetet csatoltak s ez bár kimondottan a tanításra szolgál, de helyszűke miatt mégsem lehet saját kemencéje, hanem vagy fűtetlenül áll... vagy a fal áttörésével a szokásos lakószobából egy közös kemencével kell fűteni, ahol akkor azonban minden zug bőven tele van penésszel. Ha azután a lelkész valami bizalmas dolgot, netán lelkiismereti kérdést vagy házassági viszályt kíván tisztázni az egyházközösséghez tartozó hívekkel, akkor vele együtt élő családját vagy ki kell kergetnie a cselédszobába, vagy békésen el kell tűrnie, hogy az a tárgyalás részét vegyen...” – írja Skolka András.⁵

A tűzi veszedelmek elhárítása érdekében szükségszerűen korszerűsödött az építészet. A hagyományos építésű lakóházak mellett sorra jelentkeztek a rangosabb épületek. Különösen a konyha korszerűsítése jelentett változást az építkezésben. A lakóházak többsége nyitott kéményű konyhával rendelkezett. A tűzbiztonság érdekében előírták a téglaboltozat és öblös téglakémény építését, amely biztonságosan vezette el a konyha tüzelőberendezésének és a szobai kemencéknek a füstjét. Az épületek falazatát is erősítették. Téglából készítették alapot, amelyre 60–70 cm vastag vályog, vagy téglasorokkal megerősített falat emeltek. A fedémzetet vastag keresztgerendák alkották, s falakon nyugvó koszorúgerendákra ácsolták a tetőszerkezetet. A nagyobb fesztávolságok miatt vált szükségessé a fedélszék készítése. A XIX. század második felében Alföld-szerte a mezővárosokban építési szabályrendeletek jelentek meg. A Három Városban (Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd) például már az 1850-es években fogalmazták meg a regulációt, azonban nyomtatásban az 1880-as évektől terjesztették az építési szabályrendeleteket. Az alapelveket illetően ezek általános érvényűeknek tekinthetők, amelyek Mezőberény építészetében is megmutatkoznak [60 cm magas lábazat, illetve padlószint, 60–70 cm vastag fal, téglaboltozat, téglaboltozatos konyha és *mászókémény* („szabadkémény”) vagy nem nyitott, kaminos konyha szűk öblű *cilinderkéménnyel*, ácsolt fedélszék cseréptetővel, amely lehetővé tette a négyzet alaprajzú, valamint emeletes házak építését is]. A szabályrendelet arra is serkentette a lakosságot – elsődlegesen is a tehetősebb társadalmi réteget –, hogy impozáns, mutatós, díszes épületeket építtessenek a központi részekben és a főbb útvonalak mentén. A XIX. század végén sorra épültek az eklektikus épületek, majd a XX. század elején, a világháború előtti időszakban a szecessziós lakóházak. Az építési szabályrendelet egyik legfontosabb kitétele az, hogy kötelezővé tette az épületek tervezését, tervrajzának elkészítését, s vele együtt a költségvetést is.⁶

Az építkezéseket megelőző tervrajzkészítés kötelezővé tétele előtérbe helyezte a mérnöki, szakképzett építőmesteri tevékenységet. A nagyobb, stílusos középületek építésmérnökök, okleveles építészek keze munkáját dicsérik, viszont a település arculatát meghatározó házak tervezése a kiváló kőműves és ács szakemberek

---

⁵ SKOLKA 1988. 148.

⁶ NOVÁK 1989.

nevéhez kötődik, akik megfelelő képesítés birtokában készítették el az általuk építendő épületek tervrajzát.⁷ A tervrajznak tartalmaznia kellett az épület homlokzatát, alaprajzát, a hosszanti és keresztmetszetét, méretarányosan. Csupán a hatóság által engedélyezett tervek birtokában kezdődhetett meg az építkezés.

A Maász család

Mezőberényben is kialakult egy kőművesdinasztia. A Maász család egyes tagjai nem csupán a mesterséget folytatták magas szinten, hanem képesítésük révén az építkezéshez szükséges tervrajzok készítésével is foglalkoztak.⁸

A Maász família német eredetű, a *Németgáton* belül laktak. A család első ismert tagja Maász Mihály „ág. h. ev. kőműves”, akinek Stefan Zsuzsannával kötött házasságából született 1841. augusztus 5-én Ádám, akit a német evangélikus templomban keresztelt meg Oertel Ferenc lelkész augusztus 7-én.⁹ Maász Ádám is a kőműves mesterséget tanulta ki. Feldmüller Annamáriával 1862. október 14-én kötött házasságából született meg ifjabb Maász Ádám nevű gyermekük 1864. február 4-én. Ő is a kőműves mesterséget választotta élethivatásul. Mivel szakképesítéséről nem állnak rendelkezésünkre adatok, feltételezhető, hogy ő is az alapfokú és a polgári iskola elvégzése után magasabb szintű szakipari képesítést szerzett, feltehetően Budapesten.¹⁰ Ő Hoffmann Zsuzsannát vette feleségül 1890. november 16-án. Házasságukból született meg Maász József 1899. június 6-án (1. kép).¹¹

Ifj. Maász Ádám tekintélyes iparos és vállalkozó volt, aki a „Mezőberény-Köröstarcsai Ipartestület” elnöke volt, majd az örökös díszelnöki tisztét is betölthet-

⁷ Tekintettel arra, hogy egy-egy település, egykori mezőváros, falu átfogó építészeti kevéssé foglalkozott a tudományos kutatás (a néprajzkutatók rendszerint a hagyományos építkezéssel, a művészettörténészek a stílusos épületekkel), ezért a Három Város építészeti emeljük ki (középületek és lakóházak), amely egyedülálló módon, komplexen foglalkozik a hagyományos („népi”) és a stílusos építészettel, amelyek együttesen határozzák meg a település építészeti arculatát, hangsúlyozzák a városias jellegét, illetve kifejezik a falusias hagyományos karakterét. Az építészet komplexitására legszébb példa Kecskemét. Például a jeles építész, Lechner Ödön nevéhez fűződik a szecessziós stílusú városháza tervezése és építése, Pártos (Punzmann) Gyula több középületet is tervezett eklektikus stílusban, Mende Valér, Szivessy Tibor, Jánosky Béla, Márkus Géza Kecskemét szecessziós jellegű teremtették meg. A lakóházak építésében a képesített kőművesmesterek is jeleskedtek. Nagykőrösön közöttük található Szarvas György, aki nem csupán épített – pl. 1925-ben Molnár Lajos építésmérnök által tervezett zsinagógát –, de több lakóházat is tervezett szecessziós stílusban. NOVÁK 1989.

⁸ A család hagyatéka, tervrajzgyűjteménye Kéki József birtokába került, akinek köszönetet mondok azért, hogy a gyűjtemény kutatását lehetővé tette számomra.

⁹ „Keresztlevél”. „Keresztvény leszármazás igazolására az 1939. évi IV. tc. alapján bélyegmentes”. „Kelt Mezőberény, az 1940. év augusztus hó 16. napján. Bárdy Ernő evangélikuslelkész”.

¹⁰ Erre enged következtetni az, hogy magas színvonalú terveket készített, ami felsőbb és magas szintű iskolázottságra utal.

¹¹ „Szármaszói táblázat”. „19/1. gy. zászlóalj”. „Maász József tart. gya.”. „Becsületszavamra kijelentem, hogy fenti táblázatot családi okmányaim alapján a legjobb meggyőződésem szerint állítottam össze: Kelt Békéscsaba, 1940. aug. 27. Maász József.”

te. Tisztes kort élt meg, 79 éves korában hunyt el 1942. december 1-jén Mezőberényben.¹²

Maász Józsefről – tekintve, hogy precíz mesterember és hivatalnok is volt – bővebb ismeretekkel rendelkezünk. Alsó fokú, elemi iskoláit Mezőberényben végezte. A „Mezőberényi M. Kir. Állami Polgári Fiú Iskola” növendéke volt 1910 és 1914 között.¹³ Viszonylag jó tanulóknak bizonyult. A szabadkézi rajzban tehetséges volt, de ingadozott a mértani rajztudása, amely azonban alapvetően fontos volt a kőműves mesterséghez, illetve az építkezési vállalkozáshoz szükséges tervrajzkészítéshez. A polgári iskola után beiratkozott a Budapesti M. Kir. Állami Felső Építő-Ipariskolába, ahol „négy téli félévre terjedő építő-ipari téli tanfolyamon” kezdte meg szakipari tanulmányait az első évfolyamon, az 1915–1916-os iskolai évben, majd folytatta a második évfolyamon, az 1916–1917-es tanévben. A tantárgyak között szerepelt: a „Számтан”, „Mértan és ábrázoló mértan”, „Mértan és ábrázoló mértani rajz”, „Építőanyagok tana”, „Építészeti alaktan”, „Építészeti alaktani rajz”, „Kőműves munka”, „Kőműves munka-rajz”, „Ácsmunka”, „Ácsmunka-rajz”, „Szabadkézi rajz”, „Föld-rajz”. Tanulmányi eredményét tekintve egyöntetűen elégséges bizonyítványt kapott.

Felső szakipari iskolai tanulmánya a háború kezdetére esett, s annak tulajdoníthatóan szakadt meg, mivel 1917 késő őszén az iskola működése szünetelt. A világháború utolsó éveit voltak, amelyet az 1918-as őszirózsás polgári forradalom, majd az 1919-es vörös diktatúra, a Tanácsköztársaság belpolitikai bizonytalansága, a trianoni békediktátum által 1920-ban megcsönkített ország talpraállítása követett. Maász József otthon, Mezőberényben tartózkodott, de a Tanácsköztársaság megalakulása után a francia és román intervenció hatására, a szülőföld védelme érdekében a hús esztendő fiatal beállt a Vörös Hadseregbe.

Mezőberényben 1919. március 25-én hirdették ki a rendeletet a Vörös Hadsereg megszervezéséről, majd március 30-án jelent meg az utasítás a hadsereg to-

---

¹² Gyászjelentés a hagyatékából: „A MEZŐBERÉNY-KÖRÖSTARCSAI IPARTESTÜLET ELNÖKSÉGE fájdalomtól megrendült szívvel jelentjük, hogy nagy szeretetnek és megbecsülésnek örvendő, felejtethetlen ÖRÖKÖS DÍSZELNÖK URUNK: **MAÁSZ ÁDÁM** kőműves mester, Ipartestületünknek hosszú éveken át volt agilis és áldozatkész elnöke, 1942. december hó 1-én, életének 79. esztendejében, rövid szenvedés után elhunyt. Temetése folyó hó 3-án, csütörtökön délután fél 3 órakor lesz az I. ker. ág. h. ev. egyházban tartandó gyászszertartás szerint. Emlékét és szerető szívének szellemét örökre megőrizzük. Mezőberény, 1942. december hó. **Mezőberény-Körtöstarcsai Ipartestület elnöksége.** (Iparosok gyülekezése d. u. 2 órakor az Ipartestületben.) Baltha, Mezőberény. – 70142.”

¹³ „ÉRTESÍTŐ Maász József a mezőberényi m. kir. állami polgári fiú iskola I. osztályába járó tanulójáról az 1910–11. évben.” Előmenetele az első és második félévben: magaviselete jó-jó, szorgalom változó-változó, hit- és erkölcsstan jó-jeles, magyar nyelv és irodalom jó-jó, német nyelv és irodalom elégséges-jeles, számтан jó-jó, mértan jó-jó, könyvviteltan elégséges-elégséges, vegtan és ásványtan elégséges-elégséges, gazdaságtan jó-jó, szabadkézi rajz jó-jeles, mértani rajz jó-jeles, szépírás jó-jó, ének kitűnő-kitűnő, testgyakorlat jó-jó, írásbeli dolgozat külső alakja jó-jó.; „ÉRTESÍTŐ... 1911–12.”; „ÉRTESÍTŐ... 1912–13.”. Az 1913–14. évi értesítő hiányzik a hagyatékából.

borzásával kapcsolatosan. A berényiek Békéscsabára és a távoli Nagykőrösre¹⁴ vonultak be. A vöröskatonák teljes ruházatot, havi 450 korona zsoldot kaptak, a családok családi pótlékot s egyéb juttatást, lelkesedésük függvényében. Maász József március 30-án lépett be a Vörös Hadseregbe, a 101. gyalogos pótzászlóalj-parancsnoksághoz századírnoknak. Illetménye alapján ismeretes, hogy április 16-án Gyulán állomásozott – mintegy száz mezőberényi újoncot vezényeltek át Gyulára –, ahová több százan menekültek Aradról. A román offenzíva miatt visszavonulás következett be. Maász József alakulata Nagykőrösre került.¹⁵ Május 31-én és június 11-én itt vette fel a zsoldját, majd innen Ócsára helyezték át székhelyüket, már június 15-én itt vette fel újabb zsoldját, s itt maradtak egészen a vörös uralom megszűnéséig.¹⁶ A 101. vörös gyalog pótzászlóalj parancsnoksága Alsónémedin, 1919. július 31-én állította ki Maász József vöröskatona számára azt a menetlevelet, amellyel „sötét szemüveg beszerzése céljából /:orvosi rendeletr:/ útba indított Ócsáról Budapestre és vissza Ócsára”. Az eltávozás augusztus 2-ig volt érvényben (2. kép).¹⁷ Közben azonban megbukott a Tanácsköztársaság, amelyet augusztus 1-jén hivatalosan be is jelentettek. Maász József további sorsa nem ismeretes. Ha beutazott Budapestre, bizonyára ott húzódott meg mindaddig, míg biztonságosan vissza nem kerülhetett Mezőberénybe.

A világháborút követő belpolitikai konszolidáció a húszas évek elején megtörtént. Ezt igazolja az is, hogy Maász József az 1917-ben megszakadt felső ipariskolai tanulmányait folytathatta. A harmadik évfolyam az 1922–1923. iskolai évet foglalta magába. Az első két évhez képest a tananyag bővült a „Különféle munka”, „Különféle munka-rajz”, „Földmértan”, „Mintázás” és „Történelem”, valamint „Hit és erkölcstan” tantárgyakkal. A korábbi két évhez képest lényegesen javult az eredménye a számtan, mértan, ábrázoló mértan, építészeti alaktan, különféle munkarajz és szabadkézi rajz tantárgyakban, amelyet jó osztályzattal minősítettek. A negyedik évfolyam az 1923–1924. iskolai év volt. A tantárgyak változtak, főleg olyanokat tanítottak, amelyek már nemcsak az alap szakismereteket bővítették, hanem a vállalkozói tevékenységhez nélkülözhetetlenek voltak: „Könyvviteltan”, „Költségvetés”, „Építési erömű-

¹⁴ A Vörös Hadsereg VI. hadosztályának parancsnokságát Nagykőrösre helyezték, ahol április 9-től Münnich Ferenc politikai biztos irányításával történt a hadosztály megszervezése. 1919 áprilisában Nagykőrösön szervezték meg a 31. vörös gyalogezredet is. NOVÁK 1989. 104; Az állambiztonság terén is hírhedtté vált vörös haditengerészet toborzására is sor került Nagykőrösön. A Vörös Hadsereg tengerészdandárjának felszerelését követően május 23-án Vágó Béla hadügyi népbiztos és hadtestparancsnok, valamint Rákosi Mátyás politikai biztos jelenlétében tartott díszszemlét és indították őket a frontra. NOVÁK 2002. 163.

¹⁵ Itt jegyezzük meg, Nagykőrös 19-es városparancsnoka Mészáros János aradi vagongyári munkás volt, akit a megszálló román katonák agyonlőttek a városháza előtt. BŐÖR 1978; A Vörös Hadsereg Nagykőrösre vonult Békéscsabáról, majd innen ment tovább Budapest irányában. A békési vöröskatonák toborzólistáját Nagykőrösön rejtették el, amit egy lakóház zsúptetőjébe dugva találtak meg, s azt az Arany János Múzeumban helyezték el megőrzés céljából. A múzeum 1979-ben adta át ezt a dokumentumanyagot a Békés Megyei Levéltárnak.

¹⁶ IRÁNYI 1973. I. 307–308.

¹⁷ „101. vörös gyalog pótzászlóalj parancsnokság. Ikt. sz. 149. Menetlevél”, „Alsónémedi 1919. évi július 31.” Kerek bélyegző, aláírás: Kummú Ferenc.

tan”, „Út-, híd- és vízépítéstan”, „Út-, híd és vízépítési rajz”, „Vasszerkezetek”, „Gazdasági és ipari építkezés”, „Gazdasági és ipari építkezés rajz”, „Lakóház építés”, „Lakóház építés rajz”, „Építészet története”, „Építési üzemvezetés”, Egészségtan”. A negyedik év befejezésével kapta meg Maász József is a végbizonyítványt (3. kép).¹⁸

A tanulók elé komoly követelményeket támasztott a felső iskola, s alapos képzésben részesültek, amely alapul szolgált a komoly középszintű tervezés és kivitelezés, építéstudomány elsajátítására. Ebben a kitűnő oktatók, tanárok is kiemelkedő szerepet játszottak. Az iskola tanárai között legnagyobb hírnévnek örvendhetett – többek között – Foerk Ernő, aki 1898–1927 között volt a Felső Építő-Ipariskola építési alaktan és építészettörténet tanára, számos emlékmű és épület – köztük a pozsonyi, zágrábi postapalota, a szegedi dóm – tervezője.¹⁹

Maász József megszerezve a felsőfokú építőiskola elégséges minősítésű végbizonyítványát, még nem folytathatott önálló épülettervezői és kivitelezői tevékenységet, édesapjával működött együtt. Kőművesmesteri iparengedélyét 1934. július 4-én, az építési vállalkozói iparengedélyét pedig 1937. április 16-án szerezte meg.²⁰ Közben – édesapja nyomdokain haladva – közéleti szereplést is folytatott. Ismeretes, hogy már 1933-ban a Mezőberényi Ipartestület aljegyzője volt,²¹ s 1937-ben jegyzőnek nevezték ki.²² Maász József 1939. január 2–21. között elvégezte Budapesten az ipartestületi jegyzői tanfolyamot is (4. kép).²³

¹⁸ „Budapesti M. Kir. Állami Felső Építőiskola 10. szám Végbizonyítvány.”, „Kelt Budapesten, 1924 évi március hó 29-én. Schoditsch Lajos sk. igazgató, Hoffer Imre sk. Foerk Ernő sk. Steghmüller Károly sk. dr. Hajnos Gyula sk. K. Császár Ferenc sk. Létai András sk. Eber József sk. Orbán ferenc sk. Reiszhl Károly sk. Petrovác Gyula sk. Szendrey Lajos sk. dr. Kotsis Endre sk. dr. Mudler Felix sk. szaktanárok.” (hivatalos másolat)

¹⁹ GERLE-KOVÁCS-MAKOVECZ 1990. 51–52.

²⁰ „Iparigazolvány, illetőleg iparengedély alapján ipart úzó iparosok bejelentőlapja.” „Kelt Mezőberény, 1939. évi október 16.”

²¹ „A MEZŐBERÉNYI IPARTESTÜLET TISZTIKÁRÁNAK NÉVSORA 1933. július hó 1.” Elnök: Brandt József; Alelnök: Keller Géza; Jegyző: Czinkóczyk Pál; Pénztáros: Bartolf Ádám; Aljegyző: Maász József.

²² „Másolat.” „Alkalmaztatási szerződés. Mely egyrészről a mezőberényi Ipartestület nevében Rück József elnök, másrészről pedig Maász József kőműves mester, mezőberényi lakos, mind az ipartestület között a következőkben jött létre; I./ Rück József elnök, az ipartestületi előljáróság 8/1937. elj. sz. határozata alapján szerződötti jegyzőnek Maász József mezőberényi lakos, kőműves mestert egy évi időtartamra, negyedévi utólagos részletekben fizetendő 400. – P. fizetés mellett.; 1. Kötelességei az alapszabályokban, valamint az 11932. évi VIII. K. M. sz. rendeletben vannak lefektetve, melynek teljesítését ha elmulasztja, vagy azok ellen vét, jogában van az elnökségnek, állásától nyomban felfüggeszteni s ellene a fegyelmi eljárást megindítani. 2./ Szándékosságából, vagy nyilvánvaló hanyagságból okozott kárért az ipartestülettel szemben anyagilag felelős. 3./ Ezen alkalmazási szerződés az 1938. évi rendes közgyűlésig érvényes jegyzőnek azonban jogában van ezt – 90 nap közbevetésével – hamarabb is felbontani. Az ipartestület részéről azonban csak fegyelmi vétség esetén bontható fel.; II./ Maász József a fent írt alkalmazási szerződés ellenében a feltüntetett időre, a jelzett fizetéssel, ipartestületi jegyzőnek elszerződik és kötelezi magát az előírt kötelességek pontos betartására. Per esetén a békési kir. Járásbíróság illetékessége köttetik ki. Felolvasás, jó megértés és elfogadás után aláíratott. mezőberény, 1937. évi március 9. Előttünk: Germann József s.k. Schäfer Márton s.k. Rück József s.k. elnök. Maász József s.k. jegyző. A másolat hiteléről: Mezőberény, 1937. március 18. Maász József ipt. jegyző.”

²³ „68. szám. BIZONYÍTVÁNY”. „Budapest, 1939. évi január 21.”

A jegyzői munka mellett Maász József kőművesmesterséget és építési vállalkozói munkát folytatott, amelyet azonban a háború kitörése után abbahagyott: „A békési járási főszolgabírótság tudomásul vette 1942. december 15-én Maász József építési vállalkozó azon bejelentését, miszerint az 1937. április 16-án kezdett iparát 1942. december 11-ével beszünteti.”²⁴ Közben két jelentős dolog történt életében: 1941. október 20-án megnősült, Klárik Ilona 30 esztendőös elvált asszonyt vette feleségül, majd 1943-ban német nevét „Mériai”-ra magyarosította („3277/1943. II. a. B. M. sz.” rendelet alapján).²⁵

A katonai frontszolgálat alól mentesült: „Maász József tart. honvéd tizedes” „A m.kir. honvéd hdt. parancsnokság 13758/VIII.leg.1943. számú rendeletével a m. kir. honvédség kötelékéből elháríthatatlan szolgálatképtelenség miatt elbocsátott... Békéscsaba, 1943. évi november hó 16-án.”²⁶

A háború után újra közéleti szereplést vállalt. Ezt tehetette azért, mert a politikai átvilágítás alkalmával tiszta múltú embernek találták az illetékesek (5. kép). „Mezőberény nagyközség elöljáróságától. 40/M/1945. ikt. sz.” alatt kapott „Bizonyítványt” 1945. január 8-án: „Alulírott községi elöljáróság és tanács hivatalosan bizonyítja, hogy az 1899. évben született Mérai József és neje Klárik Ilona, tagja volt a Hűséggel a hazáért német ellenes magyar hazafias mozgalomnak, miért is nevezettnek a munkatáborba való bevonulás alóli felmentését kérjük” – tanácselnök, főjegyző és albíró. Az igazoló bizottság 1945. július 25-én hozott határozatával igazoltnak tekintette Mérai Józsefet.²⁷

Mériai József a háború után, a kommunista hatalomátvételt követően is részt vett az ipartestület munkájában jegyzőként. Például, amikor az iparügyi miniszter a 153.712/XVIII/3.-1949. számú rendeletével a Mezőberény–Köröstarcsai Ipartestület működését felfüggesztette, akkor is az ügy végrehajtásával megbízott Roósz András „kirendelt küldött”, Mérai József ipartestületi jegyzőt bízta meg azzal, hogy az „ipartestület jegyzői teendőit – ideiglenesen – a további intézkedésig lássa el”.²⁸ Politikailag megbízhatónak számított, s elvégezte a szükséges továbbképzést is

²⁴ „5977/1942. szám. A békési járás főszolgabírájától.”

²⁵ „Házassági anyakönyvi kivonat”, „Kelt Mezőberény, 1946. ápr. 18.”

²⁶ „M. kir. 52. honvéd bevonulási központ, Békéscsaba. Katonai Alkalmatlansági Bizonyítvány.”

²⁷ „Mezőberény község igazoló bizottságától. **HATÁROZAT** Mérai József, aki 1899 év jan. hó 6 nap született és Mezőberényben ipartestületi jegyző, az 1080/1845. és 1146/1945. számú rendeletek értelmében **igazoltnak** jelentő ki. Mezőberény, 1945. évi jul. hó 25. Hoffmann József... (olvashatatlan aláírás) Pfeifer József... (olvashatatlan aláírás).”

²⁸ „Mezőberény-Köröstarcsai Ipartestülettől. ad. 104/1949. ikt. sz. Mérai József urnak ipartestületi jegyző Mezőberény... 1949. március 24. Roósz András kirendelt küldött”.

1948-ban.²⁹ Az 1949-es államosítást követően az építőipari szövetkezetben működött, s 1959-ben nyugdíjba vonult. Mezőberényben hunyt el 1973. december 6-án.³⁰

A magas szintű építészeti képzés széles látókörű, jól képzett építőmesterekkel látta el az építőipart. Közéjük tartozott ifj. Maász Ádám és fia, József is.

*A két mezőberényi építőmester,
Maász Ádám és Maász (Mériai) József munkássága és hagyatéka*

Szerencsés véletlen folytán a Mérai József halálát követő évtizedek múltán a közelmúltban bukkant elő az a hagyatéka, amelyben a két építőmester családjára és tevékenységére vonatkozó iratok, dokumentumok szerepelnek. Összesen 13 mappa ismeretes, amelyekben fontos iratok vonatkoznak a családra, a mesterek működésére. Érdekes az a dokumentációs anyag is, amely a korabeli építészetre vonatkozóan segítséget nyújtott a tervek készítéséhez (mintarajzok), valamint tájékoztatást adott a korabeli korszerű építőanyagokról.

Az említettek közül kiemeljük azokat a mappákat, amelyek tervrajzokat is tartalmaznak. Utalni szükséges arra, hogy – mivel vállalkozók is voltak Maászék – számos olyan tervrajz is megőrződött a hagyatékban, amelyet mások terveztek. Mindkét Maász tervezéssel is foglalkozott. Családi házakat, középületeket, ipari létesítmények tervezését és kivitelezését is vállalták. Ezek közül a gyűjteményben több is megtalálható, feltűnő azonban az, hogy viszonylag kevés a homlokzati rajzok száma (6–10. kép).

A hagyatéka az alábbiakból tevődik össze:

Rövidítések:

k.	= körül
kép. kőm.	= képesített kőműves
kiv.	= kivitelező
kov.	= kovács (?)
L	= Lépték
M	= Méretarány
MÁ	= Maász Ádám
MJ	= Maász (Mériai) József
MTSZ	= Mezőgazdasági Termelőszövetkezet
okl.	= okleveles
T	= Tervező
Tek.	= Tekintetes

---

²⁹ „BIZONYÍTVÁNY KISIPAROSOK ORSZÁGOS SZABADSZERVEZETE MAGYAR MAGÁNALKALMAZOTTAK SZABAD SZAKSZERVEZETE igazolja, hogy Mérai József kartárs az 1948. november 4-től 13-ig megtartott világnézeti tanfolyamot elvégezte. Budapest, 1948. november 13.” (aláírások)

³⁰ Köszöntet mondok dr. Hantos Katalinnak, Mezőberény Önkormányzata jegyzőjének, hogy Mérai József halálának pontos dátumát rendelkezésemre bocsátotta.

I. *Mappa*

Különböző családi és egyéb iratok (anyakönyvi kivonatok, bizonyítványok stb.)

II. *Mappa. Malmok, raktárak*

1. Homlokrajz az újonnan építendő hengermalomhoz Füzesgyarmaton.
T. MÁ, 1911. Pausz, tus, színezett.
2. Lakóház keresztmetszete.
T. MÁ, Mezőberény, 1910. k. Dipa, tus, színezett.
3. „Ifj Kis Lajos úr és társai malombővítési tervezetéhez”. Keresztmetszet.
T. MJ, 1927. jún. 4. Dipa, tus, színezett.
4. Kazánterv. Budapest, 1910. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
5. „Ifj. Kis Lajos úr és társai malomkibővítési tervezete Mezőberényben”.
T. MÁ, Mezőberény, 1927. június 7. Selyempausz, tus.
6. Lakóház homlokzata.
T. MÁ, 1907. február hó. Selyempausz, tus, színezett.
7. Lakóházterv. Alaprajz, metszetek, homlokzat.
T. MÁ, 1910. k. Pausz, tus, színezett.
8. „Az átalakítandó gabona szín alap területe és metszete” (malom).
T. MÁ, 1910. k. Rajzpapír, tus, színezett.
9. „Tek. Nun Márton úr részére Mezőberényben építendő Kripta tervrajza”.
T. MÁ, Mezőberény, 1912. Április hó 12.
10. „Hűtőtorony” 30 m³/óra teljesítményű.
T. ? 1926. Dipa, ceruza.
11. Raktáralaprajz.
T. MÁ, Mezőberény, 1922. április 13. Pausz, ceruza.
12. „István” gőzmalom bejárati épületterve.
T. ? 1953. Fénymásolat pauszról.
13. „Békéscsabai István malom vízellátási csatornázási rajza.”
T. ? Gyula, 1953. december 14. Fénymásolat pauszról.
14. Malomalaprajz.
T. ? é. n. Papír, ceruza.
15. „HP. szívógáz metszet és generátor alapozási és elrendezési terve”.
„Ganz és Tsa Danubius gép-, waggon és hajógyár r. t.” Budapest, 1928. V. 12.
Szalmiákos (kék) fénymásolat.
16. „Láng Gépgyár RT Budapest. 1 drb 40 MFF 12 ATM. ÜNY. CORNWALL
Kazán befalazása Trinz Sándor úr rész.” Mezőberény. M=1:20.
Budapest, 1923. V. 27. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
17. „Gőzgép alapozás, továbbá kazán- és gépház berendezési terve Tek. Berg József
és Mihály urak részére, Füzes-Gyarmat.”
T. „Hajdútska” 1896. VIII. 24. Selyempausz, tus.

18. „Kéményaljzat és kazán befalazási terv Tek. Berg József és Mihály urak részére Füzes-Gyarmat.”
T. „Hajdútska”. 1896. VIII. 21.
19. „Sárréti Árúraktár és Hengermalom RT Berettyóújfalu. A padlás alaprajza.”
L=1:50
Budapest, 1919. január. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
20. „Komádi Egyesült Gőzmalomok. Komádi. Malom épület”. L=1:100. Budapest, 1919. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
21. „Tek. Fritz Sándor Úr gép és kazánház terve. Alaprajz régi állapotban.”
L=1:100. T. MÁ, Mezőberény, 1923. május 26.
22. Helyszínrajz Fitz Sándor malomtelkéről.
T. MÁ, 1923. Pausz, tus, színezett.
23. „A Berettyó-Újfalusi állomás ház építendő közraktár tervrajza.” Homlokzat.
T. May Sándor okl. mérnök, Nagyvárad, 1906. július.
24. A fenti épület alap- és hossz-szelvényrajza. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
25. „Csővezeték tervrajza a komádi gőzmalom társaság részére.” Komádi. L = 1:50.
Budapest, 1914. január 9. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
26. „Láng Gépgyár RT Budapest Kazán terve a komádi gőzmalom részére.”
Budapest, 1914. február 6. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
27. „Sárréti Árúraktár és Hengermalom r. t. Berettyóújfalu. I. emelet alaprajz.”
L=1:50. Budapest, 1919. január. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
28. „Sárréti Árúraktár és Hengermalom r. E. Berettyóújfalu. Berendezési terv. L = 1:50”
Budapest, 1919. január. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
29. Malomraktár-alaprajz.
T. MÁ, 1900-as évek. Pausz, ceruza.
30. „A Berettyó-Újfalusi állomásház építendő közraktár tervrajza.” „Földszinti alaprajz,” „Emeleti alaprajz”.
T. May Sándor okl. mérnök, Nagyvárad, 1906. július. Szalmiákos (kék) fénymásolat.

III. Mappa. Ipartestületi iratok

1. „Kimutatás a békéscsabai István malom földmunka kivitelezéséhez.” Gyula, 1953. XII. 14. Kifácsi György.
2. „Mezőberényi Ipartestület tisztikarának névsora”. 1932. július 1.
3. A Mezőberényi-Köröstarcsai Ipartestület 1938. évi jelentése. (Valamennyi nyomtatásban.)
4. A Mezőberényi-Köröstarcsai Ipartestület 1939. évi jelentése.
5. A Mezőberényi-Köröstarcsai Ipartestület 1940. évi jelentése.

6. A Mezőberényi–Köröstarcsai Ipartestület 1941. évi jelentése.
7. A Mezőberényi–Köröstarcsai Ipartestület 1942. évi jelentése.
8. A Mezőberényi–Köröstarcsai Ipartestület 1943. évi jelentése.
9. A Mezőberényi–Köröstarcsai Ipartestülettől „Meghívó”. 57/1947. ikt. sz.
10. Évi jelentés a Mezőberényi–Köröstarcsai Ipartestület 1945. évi működéséhez.
11. Meghívó évi rendes közgyűlésre. 1945. március 25.
12. Meghívó évi rendes közgyűlésre.
13. Ipartestületek Országos Központja. Ipari Hírek, 38-as körlevél 4080/1945. sz.

IV. Mappa. Kisebb lakóházak

1. „Nagys. Váczi Dezső-Macsuba Ernő urak társas lakóház építése.”
T. Nyemecz Dániel, Maász József építészvállalkozó. Mezőberény, 1928. július 31.
2. „Csapó féle ház Mezőberény”. Pausz, tus, színezett.
T. Ifj. MÁ Mezőberény, 1906. március 25. Dipa, tus, színezett.
3. „Rau József Gyógyyszerész úr lakóházának átalakítási tervezete.” M = 1:100.
Nyugati homlokzat, déli homlokzat. Alaprajz.
T. MJ kép. kőm. mester. Pausz, ceruza, színezett.
4. Lakóházalaprajz.
T. MÁ, 1910. k. Pausz, tus, színezett.
5. Lakóház alaprajz.
T. MÁ, 1910. k. Pausz, tus, színezett.
6. „Tek. Váczy Dezső és Neje részére építendő lakóház tervrajza, Mezőberényben”. „Keresztmetszet”, „Déli homlokzat”, „Nyugati homlokzat”, „Földszinti alaprajz”, „Alapozási alaprajz”, „Helyszínrajz”.
T. Nyemecz Dezső, Kiv. Maász József kép. kőm. mester. 1828. Dipa, tus.
7. „Tek. Macsuba Ernő úr és neje részére építendő lakóház tervrajza, Mezőberényben.” „Keleti homlokzat”, „Keresztmetszet”, „Déli homlokzat”, „Földszinti alaprajz”, „Alapozási alaprajz”, „Helyszínrajz”. M = 1:100
T. Nyemecz Ernő, Kiv. MJ kép. kőm. mester, 1928. Dipa, tus.
8. „Komádi raktár”. „Hosz metszet”, „földszinti alaprajz”, „alap rajz”, „keresztmetszet”.
T. MÁ, Mezőberény, 1915. November hó 22. Pausz, tus, színezett.
9. „Brülher József és neje lakóház terve”. I. ker. Nagy utca 80. „Homlokzat”, „Keresztmetszet”, „Földszinti-alaprajz”, „Alapozási-alaprajz”.
T. MJ, 1930 k. Selyempausz, tus, színezett.
10. „Nagys. Györke Lujza úrnő részére építendő lakóház tervrajza”. „Homlokzat”, „Keresztmetszet”, „Alaprajz”.
T. MJ, Mezőberény, 1934. VI. 12. Pausz, ceruza, színezett.
11. „Weiner Ferenc lakóházának bővítési terv”. „Alaprajz”, „Keresztmetszet”.
T. MJ, Mezőberény, 1935. VI. 14. Dipa, ceruza, színezett.

12. „Kurtág Vilmos lakóháza Gyomai út 11.” M = 1:100. „Alaprajz”, „C-D metszet”, „A-B metszet”.
T. MJ Kép. kőm. mester, Mezőberény, 929. V. 9.
13. A berényi „Szálló” alaprajza.
T. MÁ Mezőberény, 1911. Április hó. Selyempausz, tus, színezett.
14. Iskola alaprajza és keresztmetszete.
T. MÁ 1910. k. Selyempausz, tus.
15. „Adamovics Mihály úr részére építendő lakóház tervrajza, Kutvölgy”. Homlokzati rajz, „I. Keresztmetszet”, II. Keresztmetszet”. M = 1:100.
T. MJ, építési vállalkozó, Mezőberény, 929. VII. 11. Pausz, ceruza, színezett.
16. A német templom és környékének helyszínrajza.
Feltehetően Maász Ádám készítette 1910 körül. Pausz, tus, színezett.
17. Lakóház homlokzati, alaprajza, keresztmetszete és helyszínrajza.
T. MJ, 1930 k. Dipa, ceruza.
18. Épületalaprajz és keresztmetszet.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
19. Lakóház homlokzati és alaprajza.
T. MÁ, 1910 k. Dipa, tus, színezett.
20. Maász Ádám lakóházának alaprajza és keresztmetszete. „Az egész telek alapterülete = 391.00 □ öl /:1407.60 m²:/”
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
21. „Maász Ádám lakóháza, és telkének alaprajza, Mezőberény, Gyomai út 25 sz. L = 1:100”.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
22. Lakóház metszete és „Pincze-alaprajz”.
T. MÁ, 1900-as évek. Pausz, tus, színezett.
23. Brülher József lakóháza. I. ker. Nagy utca 80.
T. MJ, 1930 k. Pausz, tus, színezett.
24. „Kurtág F. Vilmos Gyomai út 11.”
T. MJ, 1929. Dipa, ceruza.
25. Lakóház alaprajza és metszete.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza.
26. Lakóház alaprajza.
T. MJ, 1930 k. Dipa, ceruza, színezett.
27. Lakóház alaprajza.
T. MJ, 1930 k. Rajzpapír, ceruza.
28. Lakóházalaprajz és metszet.
T. MJ, 1930 k. Papír, ceruza.
29. „Marticsek János úr részére építendő gazdasági épület tervrajza, Mezőberény”. M = 1:100. „Alaprajz”, „Keresztmetszet”.
T. MJ, Mezőberény, 929. VI. 23-án.

30. „Réti József és Neje lakóházának átalakítási terve, Mezőberény Mátyás-kir. u. 27.”
T. MJ, 1935. Dipa, ceruza, színezett.
31. „Tek. Sziráczki András úr Lakóházának toldalék építési terve, Mezőberény, Tarcsai u. 6.” „Alaprajz” és „Keresztmetszet”. M = 1:100.
T. MJ, Mezőberény, 1930. VIII. 21. Pausz, ceruza, színezett.
32. Lakóház és tyúkólaprajz és keresztmetszet. „Hősök útja 6. sz.”
T. MJ, 1930 k. Papír, ceruza.
33. Lakóházalaprajz és udvar, keresztmetszet.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
34. Lakásbővítési alaprajz és homlokzatrajz.
T. MJ, 1930 k. Rajzpapír, ceruza, színezett.
35. Telek- és lakóházalaprajz.
T. MJ, 1930 k. papír, ceruza.
36. „Antal József és Neje lakóházának terve – Mezőberény Kirov-u 17.”
T. MJ, 1950 k. Pausz, kék ceruza.
37. Lakóház alaprajza.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
38. „Juhos János és neje Mezőberény Áchim L András u. 49. sz. lakóházának terve”
(homlokzat, metszet és alaprajz).
T. MJ, 1950 k. Zsírpapír, ceruza.
39. „Tek Kurtág F Vilmos úr és neje részére építendő lakóház tervrajza”. „Alaprajz”, „Keresztmetszet”. M = 1:100.
T. MJ, 1929. V. 9. Rajzpapír, ceruza, színezett.
40. „Özv. Csinos Albinné lakóházának alaprajza. Hősök útja 3.”
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.

V. Mappa. Költségvetések

1. Egy füzetben különböző költségvetések.
2. 65 db különböző költségvetés, árajánlat 1935-től 1945-ig.
3. Egy darab műszaki leírás (1898).
4. Egy darab műszaki leírás (1935).

VI. Mappa. Különfélék

1. „Köröstarcsai Tanyák Tejszövetkezete átalakítási terve.” M = 1:100. Alaprajz és metszet.
T. MJ, Mezőberény, 1935. VI. 1. Pausz, ceruza, színezett.
2. „Szálloda”. Homlokzati rajz.
T. MÁ, Mezőberény, 1897. március hó. Vászonnépapír, tus, színezett.

3. Szeszfőzde tervrajza. L = 1:100. Három alaprajz és három metszet.
T. MÁ, Mezőberény, 1923. febr. hó 21. Selyempausz, tus, színezett.
4. „Gőz fürdő tervezet, Kiss Sándor és fia Lajos urak részére Mezőberénybe mint mellék tervezet a már beadott gőz malom tervhöz.”
T. Ifj. MÁ, Mezőberény, 1898. III. 11. Rajzpapír, tus, színezett.
5. „Családi ház tervrajza.” L = 1:100. (Homlokzati, bejárati oldal rajza, alaprajz, hosszanti és keresztmetszet, tetőszerkezet.)
T. MJ, Budapest, 1924. márc. 6. Dipa, tus.
6. Lakóház alaprajza. „Földszinti alap-rajz”, „Alap-rajz”.
T. MÁ, Mezőberény, 1912. február hó. Dipa, tus, színezett.
7. Lakóház keresztmetszete.
T. MÁ, 1910 k. Dipa, tus, színezett.
8. Lakóház „Kereszt-metszet”.
T. MÁ, 1910 k. Dipa, tus, színezett.
9. Lakóház „Alaprajz”. L = 1:100.
T. MÁ, Mezőberény, 1912. April hó 4.
10. „A Mezőberényi Gazda-Kör toldalék-építési tervezete”. L = 1:100. „Homlokzat-részlet”, „Földszinti alaprajz”, „Kereszt-metszet”, „Pince-alaprajz”.
T. MÁ, Mezőberény, 1923. február hó. Pausz, tus, színezett.
11. Lakóház „Pincze és alapozási alap-rajz”.
T. MÁ, Mezőberény, 1911. Márczius hó 31. Pausz, tus, színezett.
12. Raktárépület „alap rajz”, „kereszt-metszet”.
T. Ifj. MÁ, Mezőberény, 1903. Szeptember havában. Rajzpapír, tus, színezett.
13. „Mezőberényi »Hangya« Fogy. és Ért. szövetkezet újonnan épülő és átalakítási tervrajza”. L = 1:100. Alaprajz, „A-B metszet”, „C-D Metszet”. (Csabai út és Vasút utca sarkán.)
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
14. Épületterv. Homlokzat, keresztmetszet, földszinti és emeleti alaprajz.
T. MJ, 1930 k. pausz, tus.
15. „Miklós Géza Mezőberény, Sas u. 1. sz. telkének és asztalos műhelyének alaprajza”. M = 1:100. (A Sas utca és a Csabai út sarkán.)
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza és kék ceruza, színezett.
16. Melléképület tervrajza (homlokzat, alaprajz és keresztmetszet). L = 1:100.
T. MÁ, Mezőberény, 1908. April hó.
17. „Nagy László Mezőberény Vásár tér 3. sz. alatt építendő baromfikereskedés-terve”. Alaprajz és keresztmetszet.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
18. „János féle részlet terv Gyoma”. L = 1:50. „Metszet a pincén keresztül”, „Előnézet az udvarban”.
T. MÁ, 1900-as évek. Rajzpapír, tus, színezett.

19. „...nak tervrajza Füzesgyarmaton”. „Kereszt metszet”.
T. MÁ, 1900-as évek. Dipa, tus, színezett.
20. „Nagys. Györke Lujza úrnő részére építendő lakóház tervezete”. Homlokzat, alaprajz és keresztmetszet.
T. MJ, „kép. kőm. mester, Mező Berény, 1934. VI. 12.” Dipa, ceruza, színezett.
21. „Népkerti pavillon tervrajza”. Homlokzat, alaprajz és keresztmetszet. M = 1:50.
T. MJ, 1928. I. hó. Pausz, ceruza, színezett.
22. Lakóépület hosszanti metszetrajza.
T. MJ, 1930 k. Dipa, ceruza.
23. „Brülher József és neje lakóház terve I. ker. Nagy utca 80”. „Homlokzat”, „Kereszt-metszet”, „Földszinti alaprajz”, „Alapozási-alaprajz”.
T. MJ, 1930 k. Rajzpapír, tus, színezett.
24. „Rau József gyógyszerész úr lakóházának átalakítási tervezete”. „Nyugati homlokzat”, „Déli homlokzat”, földszinti és emeleti alaprajz. M = 1:100.
T. MJ, 1930 k. Dipa, ceruza.
25. „Tek. Rück Márton úr részére építendő lakóház tervrajza.” Keresztmetszeti és alaprajzok, helyszínrajz. A másik oldalon egy másik lakóház homlokzati és alaprajza.
T. MJ, 1930 k. Dipa, ceruza, színezett.
26. „Kálvin téri ártézi kút felépítményének tervezete.” M = 1:50.
T. Govrik László, é.n. Fénymásolat.
27. „Mezőberényi Hitelszövetkezet részére építendő szövetkezeti székház terve.” Homlokzat, alaprajz és keresztmetszet. M = 1:100.
T. MJ, 1930-as évek. Pausz, ceruza.
28. „A Járási Tanács VB. tulajdonát képező Békés, Széchenyi tér 6. sz. telkén lévő melléképületének, 2 db kétszobás és 2 db egyszobás lakássá való átalakítási terv.”
T. MJ, 1953. szept. 2. Fénymásolat pauszról.
29. Ablakvázrajz.
T. MJ, 1930 k. Rajzpapír, ceruza.
30. „Tek. Hay Mihály úr lakóházának átalakítási terve.” L = 1:50. Alaprajz és keresztmetszet.
T. MJ, „kép. kőm. mester, Mezőberény, 930. VI. 18.” Pausz, ceruza, színezett.
31. „Háy Mihály, Mezőberény, Nefelejts-u 1-3. sz.-ú lakóházának terve.” M = 1:100. Alaprajz.
T. MJ, 1930. Pausz, ceruza.
32. „György telki tisztii lakás átalakítása cseléd háznak” „alaprajza”, „Uj cseléd ház alaprajza és homlokzat”, „kereszt metszet”.
T. MÁ, 1910-es évek. Pausz, tus, színezett.
33. „Komádi községben újjáépítendő főjegyzői-lak tervezete”. M = 1:100. Alaprajz, födém szerkezet, keresztmetszet.
T. ? Komádi, 1926. július hó 24-én. Fénymásolat, színezett.

34. „Balogh Zsuzsanna Mezőberény Deák Ferencz u. 65. sz. alatti baromfivágó telepének vázrajza.” Műszaki leírással mellékelve.
T. MJ, 1942. Pausz, kék ceruza.
35. Ház tetőszerkezetének metszetrajza.
T. MJ, 1930 k. Rajzpapír, ceruza.
36. „Czimpó ház”. Homlokzatrészlet ablakkal, négy alaprajz és egy keresztmetszet.
T. MÁ, 1910 k. Rajzpapír, tus és ceruza, színezett.
37. „Miklós Géza asztalos Mezőberény Sas u. 1. sz. telkének helyszínrajza”. M = 1:100.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza.
38. „Balogh Géza Mezőberény Turul u. 33. sz. alatti lakos baromfivágó telepének vázrajza.”
T. MJ, 1942. aug. 26. Pausz, kék ceruza, színezett.
39. „Savolt György és Nun Lajos Mezőberényi lakosok közös tulajdonát képező Vésztői út 12. sz. beltelek helyszínrajza.” Pausz, ceruza.
40. Házkeresztmetszeti rajzok.
T. MJ, 1930 k. Zsírpapír, ceruza.
41. „Csárdaszállási községi kanistálló terve M = 1:50”.
T. ? Kiv. „Vegyesipari Termelőszövetkezet mint a Békés megyei KISZÖV tagja.” Nagy Lajos. 1950-es évek. Fénymásolat pauszról.
42. „Tek. Adamik György úr részére építendő tímár telep tervrajza Mezőberény Jókai u. 8. sz.”
T. MJ, Mezőberény, 1930. VIII. 7. Papír, ceruza, színezett.
43. „Báró Vécsey Miklós részére építendő sertésfiaztató terve /:Vasbeton:/ Blaukamajor.”
T. MJ, 1929. II. 12. Rajzpapír, ceruza.
44. „Csárdaszállási Kossuth MTSz csirkenevelő és sertésól terve.” M = 1:100.
T. MJ, 1950-es évek. Pausz, ceruza, színezett.
45. „Tek. Rau József gyógyszerész úr részére építendő kukorica göré tervrajza.”
T. MJ, Mezőberény, 1933. IV. 14. Pausz, ceruza, színezett.
46. „Mezőberény község részére építendő Kereki korcsma melléképületének terve.”
M = 1:100.
T. MJ, Mezőberény, 1933. október 24. Pausz, ceruza, színezett.
47. Gazdasági melléképület terve.
T. MÁ, 1926. április. Pausz, ceruza, színezett.
48. Istállóalaprjz és keresztmetszet.
T. MJ, Mezőberény, 1928. VI. 16. Pausz, ceruza, színezett.
49. „A mezőberényi gazdasági iskola melléképületének terve.”
T. ? É. n. Fénymásolat.

50. „Antal József és Neje lakóházának terve Mezőberény Kirov u. 17. sz.”
T. MJ, 1950-es évek. Pausz, ceruza, színezett.
51. „Práth Pálné Mezőberény Vésztői út 55. sz. melléképületének terve.”
T. MJ, 1950-es évek. Pausz, ceruza, színezett.
52. Lakóház vázrajza.
T. MJ, 1930 k. Papír, ceruza.
53. „Szilágyi Gábor úr részére építendő pince tervrajza. M = 1:50.”
T. MJ, 1930-as évek. Pausz, ceruza, színezett.
54. „Ledig Sándor Mezőberény Horthy Miklós út 5. sz. telkének helyszínrajza.”
T. MJ, 1942 k. Pausz, kék ceruza, színezett.
55. „Nemzetes Vitéz Tóth Imre és neje kertilakának terve.” M = 1:100.
T. MJ, 1930-as évek. Pausz, ceruza, színezett.
56. „Kovácsoltvas gyári vagy raktáráblak, szab. »Köpplinger« rendszer szerint.”
1930 k. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
57. Lakóház-keresztmetszet.
T. MJ, 1930-as évek. Rajzpapír, tus, színezett.
58. Keresztmetszeti rajz.
T. MJ, 1930-as évek. Selyempausz, tus, színezett.
59. „Tardos” lakóházalaprajz és keresztmetszetek. Másik oldalon „Templom menynyezet felkötése”, keresztmetszeti rajz.
T. MÁ, 1920-as évek. Dipa, ceruza.
60. „Lédeczi.” Szerkezeti keresztmetszetrajz. „L = 1:50”.
T. MÁ, 1920-as évek. Pausz, ceruza.
61. „A mezőberényi izr. hitközség átalakítási tervezete.” „L = 1:100.” A régi és átalakított épület alaprajza.
T. MÁ, Mezőberény, 1922. April hó 8. Pausz, tus, színezett.
62. „Ngs Mandel József úr lakóházának átalakítási terve L = 1:100.” Alaprajz.
T. MJ, Mezőberény, 1930. VI. 7. Pausz, tus, színezett.
63. „Szikora Andrásné Mezőberény Jeszenszki u. 14. sz. alatti baromfivágó telepének vázrajza.” M = 1:100.
T. MJ, 1940 k. Pausz, kék ceruza, színezett.
64. „Farkas és Társa vasszerkezeti gyár műszaki irodája.” Idomvas ablakok. 1930-as évek. Pausz, kék tinta.
65. „A püspökladányi ev. ref. egyház lakásának tervezete. L = 1:50.” Alaprajz és keresztmetszet.
T. MÁ, Mezőberény, 1907. febr. hó. Selyempausz, tus, színezett.
66. „Istálló terve a mezőberényi gazdasági iskolának. L = 1:100.”
T. Govrik László kov. okl. építészmérnök, 929. Pausz, ceruza.
67. „Mezőberény és Vidéke Körzeti Földművelésügyi Hivatal 4. sz. darálózeme Csárdaszállás 4087. hrsz. ingatlanon.” „K. 28-as Hoffer-nyersolajmotor meghajtású 24 kalapácsos daráló.”
T. MJ, 1950 k. Pausz, ceruza.

68. „Csárdaszállási községi bikaistálló és sertés apaállat istálló tervezete.”
T. MJ, 1950-es évek. Fénymásolat.
69. „Csárdaszállási Kossuth MTSz 3898. hrsz 62. tanya sz. (:volt Hanszék tanya:)
építendő sertés fiaztató terve.” M = 1:100.
T. MJ, 1950-es évek. Pausz, ceruza, színezett.
70. „Csárdaszállási Kossuth MTSz ... hrsz alatt építendő ló- és kocsiszín terve. M =
1:100.”
T. MJ, 1950-es évek. Pausz, ceruza.
71. „Borgula János és Neje Mezőberény Marx tér 11. sz. melléképületének terve.”
T. MJ, 1956. VII. 3.
72. „Órházi melléképület.” M = 1:50.
T. MJ, 1950-es évek. Fénymásolat.
73. „Mezőberényi Földmíves Szövetkezet 2. sz. daráló üzeme Mezőberény Marx tér
8. 3084. hrsz ingatlanon.”
T. MJ, 1950-es évek. Pausz, ceruza.
74. „Nagys Léderer Sándor Kastélyának földényszerkezete.”
T. MÁ, 1900-as évek.
75. „Mezőberény Földmíves szöv. 1. sz. daráló üzeme, Mezőberény Petőfi Sándor
u. 13. sz. 68-70. hrsz ingatlanon.”
T. MJ, 1950-es évek. Pausz, ceruza.
76. Gazdasági épület.
T. MJ, 1940 k. Pausz, ceruza.

VII. Mappa. Iskolák

1. „Ajánlati lap. A mezőberényi állami elemi iskola épületének átalakítása és kibő-
vítése tervezetéhez.” 1926.
2. „Mezőberényi m. kir. áll. polgáriskola.”
T. ? Kiv. MÁ? 1906. Selyempausz, tus, színezett.
3. „Mezőberényi m. kir. áll. polgári iskola építése 18. sz. Bejárati kapu rajza.”
T. Kiv. MÁ? New Budapest, 1906. okt. 19. Pausz, tus.
4. „Mezőberényi m. kir. áll. polgári iskola. Földszinti alaprajz.”
T. ? Kiv. MÁ? 1906. Selyempausz, tus, színezett.
5. „Mezőberényi m. kir. áll. polgári iskola építése. 17. sz.”
T. ? Kiv. MÁ? 1906. Selyempausz, tus.
6. „Mezőberényi m. kir. áll. polgári iskola építése. Pince- és alapozási alaprajz.”
T. ? Kiv. MÁ? 1906. Selyempausz, tus.
7. „Mezőberényi m. kir. áll. polgári iskola építése. Emeleti alaprajz.”
T. ? Kiv. MÁ? 1906. Selyempausz, tus.
8. „Mezőberényi m. kir. áll. polgári iskola építése. Födémterv.”
T. ? Kiv. MÁ? 1906. Selyempausz, tus.

9. „Mezőberényi m. kir. áll. polgári iskola építése. Lépcső rajza.”
T. ? Kiv. MÁ? 1906. Selyempausz, tus.
10. Lakóház homlokzati rajza.
T. MÁ, Mezőberény, 1907. febr. 25. Dipa, tus, színezett.
11. Lakóház homlokzata.
T. MÁ, 1900-as évek. Dipa, tus, színezett.
12. Állami elemi iskolaalaprjz és keresztmetszet.
T. MÁ, Mezőberény, 1925. III. 2. Dipa, tus, színezett.
13. „A mezőberényi gazdasági iskola bővítési terve.” M = 1:100.
T. Govrik László kov. okl. építészmérnök. 1928. Fénymásolat.
14. Lakóház homlokzata.
T. MÁ, Mezőberény, 1905. február hó. Dipa, tus, színezett.
15. Iskolaalaprjz és keresztmetszetrajz.
T. MÁ, 1925 k. Pausz, tus és ceruza.
16. „A mezőberényi ref. Egyház iskolabővítésének terve II. ker. Kálvin tér 8. sz. a.
L = 1:100.”
T. Govrik László kov. okl. építészmérnök, 1929. Fénymásolat.
17. Ugyanaz a tervrajz, alul ceruzával írás a fénymásolaton Govrik aláírása mellett:
„Építette 929. VII–VIII. Maasz József kép. kőm. mester”.
18. „181. Vörös gyalog pótzászlóalj parancsnoksága. menetlevél. I. rész”. „Maasz József vörös katona”, „Alsónémedi 1919. júl. 31.” (Budapestre távozott.)
19. „Mezőberényi szakiskolának juttatott élelmezési épület átalakítási és befejezési terve. Alaprjz.”
T. MJ, Kiv. „Mezőberényi Lakáskarbantartó Kisipari Szövetkezet”. 1953. V. 13. Fénymásolat.
20. „Berényi II. Ker. Ág. Ev. Egyház lelkészi lakásának terv rajza.”
T. MÁ, Mezőberény, 1910. Dipa, tus, színezett.
21. „A mezőberényi II. ker. ev. egyház lelkészlak és hivatalai. Marx tér 3. sz.”
T. MJ, Mezőberény, 1959. jul. 6. Pausz, ceruza, színezett.
22. Alaprjz.
T. MÁ, 1900-as évek. Pausz, tus, színezett.
23. „Mezőberény Község Kereki-pusztai tanyai iskola építésének terve.” M= 1:100.
Alaprjz és keresztmetszet.
T. MJ, 1940 k. Pausz, ceruza.
24. Tetőszerkezet.
T. MÁ, 1910 k. Rajzpapír, ceruza, színezett.
25. Óvoda alaprjza.
T. MÁ, 1920-as évek. Dipa, ceruza.
26. „A mezőberényi gazdasági iskola bővítési terve.”
T. Govrik László kov. okl. építészmérnök, 1929. Fénymásolat.

VIII. Mappa (Békésvármegyei Ellenőrzési Napló az 1903. évre). Tervek

1. Lakóház alaprajza.
T. MÁ, Mezőberény, 1912. II. 16. Pausz, tus, színezett.
2. „Plavetz Pál Mezőberény Szénáskert u. 6. sz. lakóházának toldalék építési terve.”
T. MJ, 1940 k. Pausz, tus, színezett.
3. Lakóházalaprajz.
T. MÁ, Mezőberény, 1911. november. Pausz, tus, színezett.
4. Orvos lakóházának alapja és keresztmetszete.
T. MÁ, 1910 k. Dipa, tus, színezett.
5. Lakóház alaprajza.
T. MÁ, 1910 k. Dipa, tus, színezett.
6. Mezőberény, főjegyzői lakás alaprajza.
T. MJ, 1930-as évek. Fénymásolat.
7. „Babinszki János és Neje Mezőberény Szénáskert-u. 8. sz. alatt építendő lakóházának terve.” Homlokzat, alaprajz és keresztmetszet. M = 1:100.
T. MJ, Mezőberény, 1942. június 23. Papír, ceruza, színezett.
8. „Tekintetes Tardos János úr részére építendő Emeletes Lakóház terve.” „Pince-alaprajz”, „Földszinti-alaprajz”.
T. Hajszel Gyula építész, Kassa, 1912. január 29. Selyempausz, tus.
9. „Emeleti alaprajz.”
T. Hajszel Gyula építész, Kassa, 1912. január 29. Selyempausz, tus.
10. Lakóház alaprajza és keresztmetszete.
T. MÁ, 1920-as évek. Pausz, tus, színezett.
11. „Lédig Sándorné Mezőberény Horthy Miklós u. 5. sz. telkének alaprajza.
M = 1:200.”
T. MJ, 1942 k. Pausz, kék ceruza, színezett.
12. „Nagys Schwarz Ferenc úr részére Mezőberényben létesítendő Kripta és halottas ház terve.”
T. ? 1930 k. Fénymásolat.
13. Lakóház alaprajza.
T. MÁ, Mezőberény, 1896. január. Selyempausz, tus, színezett.
14. Lakóház alaprajza és keresztmetszete.
T. MÁ, 1910. Dipa, tus, színezett.
15. Lakóház alaprajza.
T. MÁ, 1910. Dipa, tus.
16. „Spitzer Lipót Mezőberény.” Lakóházalaprajz.
T. ? Nagykároly, 1911. Dipa, ceruza.
17. „Lelkészlak Mezőberény.”
T. MÁ, 1916. január 24. Pausz, tus.
18. Alap- és helyszínrajz. M = 1:200.
T. MJ, Mezőberény, 1929. V. 2. Rajzpapír, ceruza, színezett.

19. „Tekintetes Tardos János úr részére készítendő egy földszintes lakóház terve. L = 1:100 mtr.”
T. Hajszel Gyula építész, Kassa, 1912. január 29. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
20. Lakóház alaprajza.
T. MÁ, 1910-es évek. Pausz, ceruza.
21. Nun Márton lakóházának alaprajza.
T. MÁ, 1907. Papír, tus.
22. „Dr. Oláh Ernő úr és Neje toldaléképítési tervezete. L = 1:100.” Az orvos lakóházának alaprajza.
T. MÁ, 1920-as évek. Dipa, tus, színezett.
23. Ugyanannak részlete. Pausz, ceruza, színezett.
24. Lakóházalaprajz és keresztmetszet.
T. MÁ, Mezőberény, 1920. II. 6. Selyempausz, tus.
25. „Tekintetes Tardos János úr részére készítendő földszintes lakóház terv”. Alaprajz és pincealaprajz. L = 1:100.
T. Hajszel Gyula építész, Kassa, 1912. január 29. Szalmiákos (kék) fénymásolat.
26. Lakóház alaprajza.
T. MÁ, 1910 k. Pausz, tus.
27. „Lédig Ádám és Sándor lakóházának terve Nógrádmegyer.”
T. MJ, Mezőberény, 1928. XI. 6. Dipa, ceruza, színezett.
28. Lakóházalaprajz.
T. MJ, 1930 k. Dipa, ceruza, színezett.
29. Lakóház alaprajza.
T. MJ, 1930-as évek. Pausz, ceruza, színezett.
30. Lakóház alaprajza.
T. MJ, 1930-as évek. Pausz, ceruza, színezett.
31. Lakóház alaprajza.
T. MJ, 1929. Pausz, ceruza, színezett.
32. Lakóház alaprajza és keresztmetszete.
T. MJ, 1930-as évek. Pausz, ceruza, színezett.
33. Lakóházalaprajz és keresztmetszet.
T. MJ, 1930 k. Dipa, ceruza, színezett.
34. „Tekint. Spitzer Lipót úr lakóházának terve. L = 1:100.”
T. M...? Nagykároly, 1912. XII. 21.
35. Lakóház alaprajza.
T. MÁ, Mezőberény, 1923. dec. Pausz, ceruza, színes.
36. Vázlatrajz.
T. MJ, 1930. Pausz, ceruza.
37. „Pince alapozási terv”. M = 1:50. Főjegyzői lakásterv.
T. ? 1938. szeptember 6. Fénymásolat.
38. Vázlatrajz.
T. MÁ, 1923. december hó. Pausz, ceruza.

39. „Zawizlay Adolf Lakház tervezete Komádiba.” Alaprajz.
T. MJ, 1930-as évek. Pausz, ceruza, színezett.
40. Lakóházalaprajz.
T. MJ, 1930-as évek. Pausz, ceruza, színezett.
41. „Hay Miklós Mezőberény Nefelets-u 1-3. sz. lakóházának terve.” M = 1:100.
T. MJ, 1940 k. Pausz, kék ceruza, színezett.
41. „Tek. Hoffmann Márton úr és neje részére építendő lakóház tervrajza.”
M = 1:100.
T. MJ, Mezőberény, 1929. VII. 3. Pausz, ceruza, színezett.
42. „A-B metszet”. M = 1:50. Főjegyzői lakásterv.
T. ? 1939. Fénymásolat.
43. Lakásalaprajz.
T. MJ, 1930-as évek. Rajzpapír, ceruza, színezett.
44. Lakásalaprajz és tető felülnézeti rajza.
T. MJ, 1930-as évek. Rajzpapír, ceruza, színezett.

IX. Mappa. Szállodák, üzletek, egyesületek

1. „Szálloda” homlokzati rajza.
T. MÁ, 1911. április 8. Dipa, tus.
2. A szálloda „Földszinti alap-rajz”-a.
T. MÁ, Mezőberény, 1911. April hó 8. Selyempausz, tus.
3. A szálloda keresztmetszete.
T. MÁ, 1911. április 8. Selyempausz, tus.
4. „Mezőberény Község tulajdonát képező Magyar. Kir. Szálloda tervezete.”
T. MÁ, 1911. Pausz, tus, színezett.
5. 2 db „»Magyar Király« szálloda, étterem terve Mezőberény”, „Emeleti alap”, „Földszinti alap”. M = 1:200.
T. MÁ, 1911. 1927. évi felmérés. Mezőberény, 1927. nov. 12. Govrik László községi mérnök. Pausz, tus, színezett.
6. „A M. Kir. Szálloda nagytermének átalakítási terve 1:100.”
T. Govrik László (községi építészmérnök), 1926. Pausz, ceruza, színezett.
7. „A Magyar Király Szálloda emeleti alaprajza. M = 1:200.”
T. Govrik László, 1926.
8. A szálloda Kossuth tér és Ötvös utca sarkán lévő részének átalakítási terve (cukrászda, készáru raktár, mosogató, műhely, nyersanyagraktár).
T. MJ, 1950-es évek. Kiv. „Mezőberényi Építőipari Kisipari Szövetkezet”.
9. „Lédig Testvérek részére építendő Vasúti vendéglő és szálló terve Mezőberény Vasút u. 38.”
T. MJ, Mezőberény, 1926. IX. 16. Pausz, ceruza, színezett.

10. „Nemzeti Kör”.
T. MÁ, 1911. Papír, ceruza.
11. „Mezőberényi Hitelszövetkezet részére építendő szövetkezeti Székház terve.”
M = 1:100.
T. MJ, 1938. Pausz, ceruza, színezett.
12. Raktárépület-alaprajz és metszet.
T. MÁ, 1911 k. Pausz, tus, színezett.
13. „Baromfi átvevő és szikvíz üzem” terve. (A szállodaudvar és a csirkepiac között). M = 1:100.
T. MJ, 1950-es évek. Papír, ceruza, színezett.
14. „Mezőberényi postahivatal átalakítási terve.” L = 1:100.
T. MÁ, 1920-as évek. Papír, ceruza, színezett.
15. „A magyar Király istálló tervezete.”
T. MJ, 1927 k. Papír, ceruza.
16. „Mezőberény község Vasúti vendéglőjének terve.”
T. MJ, 1930 k. Dipa, ceruza.
17. „Magyar Király” szálloda étteremterve.
Fénymásolat az 1927-es pauszról.
18. 2 db „A mezőberényi »Központi« hangya szövetkezet üzletház építési tervezete.”
T. MJ, 1956. IV. 9. Fénymásolat színezve.
19. „Mezőberényi »Központi« Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet.”
T. MJ, 1956. Dipa, ceruza, színezett.
20. „Mezőberényi Hitelszövetkezet részére építendő szövetkezeti székház terv.”
T. MJ „építési vállalkozó, kőművesmester”, Mezőberény, 1928. júl.

X. Mappa. Különleges, vegyes

1. „Munkácsi Rom. Kat. templom építkezése Fő és mellék tornyok toronysisak szerkezet.”
T. MÁ, 1910 k. Selyempausz, tus.
2. „Mezőberényi Hitelszövetkezet részére építendő Szövetkezeti Székház terve.”
T. MJ, 1938. július. Fénymásolat színezve.
3. „Mezőberényi II. ker. ág. ev. egyház lelkész lakásának tervezete.” „Alaprajz”, „Földszinti alap”.
T. MÁ, Mezőberény, 1911. IX. 16. Selyempausz, tus.
4. Hangya szövetkezet székháza. Alaprajz, pincealaprajz, keresztmetszet. M = 1:100.
T. MJ, 1930-as évek. Dipa, ceruza.
5. „Központi. Fogy. és Ért. Szövetkezet Mezőberény portál terve.”
T. Éjszaky, Budapest, 1936. II. 24. Fénymásolat.
6. „A mezőberényi izr. Hitközség átalakítási tervezete.” Alaprajz.
T. MÁ, Mezőberény, 1927. IV. 8. Pausz, tus, színezett.

7. „Kálvin téri ártézikut felépítményének tervéhez.”
T. Govrik László községi mérnök. Fénymásolat.
8. „Orvosi lakás-tervezet Bihar Ugrai Község részére.” (Homlokzat-, alaprajz, keresztmetszet). M = 1:100.
T. MÁ, Biharugra, 1900. szept. 7. Selyempausz, tus, színezett.
9. „Köröstarcsai fürdő tervezet.” Alaprajz.
T. MÁ, 1912. Papír, tus, színezett.
10. „Terv rajz kül és bel méretek, Egy 1500 kilogramm teher képességű sertés és szarvasmarha mérő mázsáról a Körös tarcsai Tekintetes előljáróság rendeletére.”
T. Tójszik Mátyás, Kecskemét, 1891.
11. „Szajol állomáson létesítendő Váltótorony terve.” M = 1:50.
T. MÁ, 1910 k. Selyempausz, tus, színezett.
12. „Schwarz Zsigmond és Révész István urak részére építendő jégverem és hűtő tervrajza.”
T. MJ, Mezőberény, 1925. X. 15. Pausz, ceruza, színezett.
13. Lakóház alaprajza.
T. MÁ, Mezőberény, 1912. május. Pausz, tus.
14. Hűtőház és sörfejtő épület alaprajza.
T. MÁ, 1921. Pausz, ceruza, színezett.
15. Hűtőház, sörfejtő, valamint magtár alaprajza.
T. MÁ, 1921. november. Pausz, tus, színezett.
16. Sörfejtő-hűtőkamra-jégkamra épület alaprajza.
T. MÁ, 1921. Pausz, ceruza, színezett.
17. Sörfejtő-, hűtőkamra-, jégveremalaprajz és hosszanti keresztmetszet.
T. MÁ, 1921. Pausz, tus, színezett.
18. Két lakóház alaprajza.
T. MJ, Mezőberény, 1928. szept. 22. Pausz, ceruza, színezett.
19. „T. Kőbányai Polgári Serfőző R. T. részére építendő jégverem és hűtő tervrajza, Mezőberény Seprenyi István I. ker. 178. sz. telkén.”
T. MJ, Mezőberény, 1927. XII. 11. Pausz, ceruza, színezett.
20. Sörfejtő és hűtő épületének alaprajza és keresztmetszete.
T. MÁ, Mezőberény, 1918. május. Pausz, ceruza, színezett.
21. Gyógyszertár és lakás alaprajza.
T. MÁ, Mezőberény, 1922. május. Pausz, ceruza, színezett.
22. „Shell Kőolaj RT Budapest-Csepel Raktár »Általános« (nem kiviteli) rajz”.
T. Hussy. Delmár Béla okl. gépészmérnök Budapest, 1929. I. 28. Fénymásolat.
23. „Tek. Szántó Pál úr részére építendő jégverem tervrajza.”
T. MJ, Mezőberény, 1928. X. 10. Pausz, ceruza, színezett.
24. Bleuer-féle magtár alatti pince alaprajza. M = 1:100.
T. MÁ, Mezőberény, 1921. nov. hó. Pausz, ceruza, színezett.

25. „T. Vinter Mihály lakóház tervrajza.”
T. MÁ, Mezőberény, 1911. Junius hó 26. Dipa, tus, színezett.
26. Gazdasági épület alaprajza.
T. MÁ, Mezőberény, 1912. február hó 3.
27. Metszetrajz.
T. MÁ, é. n. Dipa, ceruza.
28. Épületalaprjz és tartószerkezet.
T. MÁ, é. n. Pausz, tus.
29. Ugyanaz. Papír, ceruza, színezett.
30. „400 hl. befogadóképességű cefretartó tervrajza.”
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
31. „Méltóságos Hoyos Fülöp úr pusztafási villanytelepének kibővítési tervezete.”
Alaprajz és metszet. L = 1:50.
T. MÁ, Mezőberény, 1925. Julius hó 26.
32. Gazdasági épület alaprajza.
T. MÁ, 1910-es évek. Pausz, tus, színezett.
33. „Alaprajz. a Mezőberényi és gyümölcsipari és Központi Szeszfőző Szövetkezet által Mezőberény községben III. ker. Gyomai út 31. összeírási szám alatt létesített központi szeszfőzde helyiségeiről.”
T. MJ, Mezőberény, 1931. július hó 27. Pausz, ceruza.
34. „A mezőberényi Gazda=Kör toldalék-építési tervezete.”
T. MJ, 1930 k. Fénymásolat.
35. „Battonya-Domaegyháza-Csanádapáca. Doboz-Gyula utvonal térképe”.
M = 1:300 000.
T. MJ, Mezőberény, 1938. V. 17. Pausz, ceruza.
36. „Mezőberényi Ipartestület színpadépítési terve.”
T. MJ, Mezőberény, 1930. VI. 12. Pausz, ceruza, színezett.
37. „Rau József úr gazdasági épületének terve Mezőberény Luther u. 2.” M = 1:100
T. MJ, Mezőberény, 1942. július 26. Pausz, ceruza, színezett.
38. „Tek. Szántó Pál úr jégverem és hűtő kibővítésének tervrajza.”
T. MJ, Mezőberény, 1928. X. 9. Pausz, ceruza, színezett.
39. 2 db „Tűzoltó őrszertár és lakás.” Homlokzati rajz és keresztmetszet.
T. MJ, 1942 k. Fénymásolat.
40. „Gróf Hoyos féle Villanytelep átalakítása.”
T. MÁ, 1925. Pausz, tus.
41. Orvos lakásának alaprajza.
T. MÁ, 1910 k. Pausz, tus, színezett.
42. Melléképület homlokzat-, alap- és metszetrajz.
T. MJ, Mezőberény, 1929. VIII. 26. Pausz, ceruza, színezett.
43. Szeszfőzdealaprajz és metszet.
T. MÁ, 1925 k. Pausz, tus.

44. Egyleti székházalaprajz.
T. MÁ, Mezőberény, 1925. február hó. Fénymásolat.
45. Mezőberény, cséplőszín.
T. ? Budapest, 1953. VIII. 23. Fénymásolat.
46. „Mezőberényi rakterület tervrajza.” L = 1:100. „Vacuum Oil Company RT Budapest.”
T. Hufnagl, Budapest, 1930. IX. 4. Fénymásolat.
47. „Helyszínrajz a Br. Eötvös u. 6. alatt lévő Schön és Petyán szövőgyár részére bevezetendő Széchenyi utcai ártézi kút vízbevezetése és víz elvezetéséről.”
T. MJ, 1940 k. Pausz, ceruza.
48. 2 db elhalványult fénymásolat (Békéscsaba, MÁV, 1950 körül).
49. Épületalaprajz és metszet.
T. MÁ, 1920 k. Pausz, tus.
50. Sörraktár, jég- és hűtőkamra épületének alaprajza és metszete.
T. MÁ, Mezőberény, 1918. Május hó. Pausz, tus, színezett.
51. Közműterv.
T. MÁ, Mezőberény, 1912. február 23. Pausz, ceruza és tus.
52. Szerkezetrajz.
T. MJ, 1930 k. Papír, ceruza.
53. Szeszfőzdealaprajz és metszet.
T. MÁ, 1925. Pausz, tus és ceruza.
54. Metszetvázlat.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza.
55. Alaprajz és metszet.
T. MÁ, 1925 k. Pausz, tus.
56. Községi szeszfőzde alaprajza.
T. MÁ, 1920-as évek. Pausz, ceruza, színezett.
57. Lakóház, gazdasági épület alaprajza.
T. MJ, 1930 k. Papír, ceruza.
58. Szeszfőzde kazánja.
T. MJ, 1930 k. Papír, ceruza.
59. Szeszfőzde alaprajza.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
60. Orvosi lakás átalakítása.
T. MJ, 1930 k. Pausz, ceruza, színezett.
61. Weisz János raktárépületének alaprajza és keresztmetszete.
T. MÁ, 1924. Papír, tus.
62. „Kiss Lajos úr részére építendő téglaegető kemence tervrajza L = 1:50.”
T. MÁ, 1920-as évek. Milliméterpapír, ceruza, színezett.
63. „Tejszövetkezeti épület.” (Tejcsarnok).
T. MÁ, 1920 k. Dipa, ceruza.

64. „Csendőrörs-laktanya I. számú mintaterve. 1 nő és 5 nőtlen lovascsendőr részére.” (1920-as évek. Papír, nyomtatott).
65. „Mezőberényi Villamossági Rt” tervrajza.
T. Govrik László, 1929. Selyempausz, tinta.
66. „Tek. Fehér Pál úr raktár épületének tervezete.”
T. MJ, Mezőberény, 1926. XI. 1. Pausz, ceruza, színezett.
67. „Karczagi Kolera kemencze tervezete. Fertőtlenítő kemencze. L = 1:50.”
T. ? Szolnok, 1892. okt. 9. Papír, fénymásolat.
68. „5000 lit. Benzintartály alapozási rajza.”
T. MJ, é. n. Papír, tus.
69. 2 db vázrajz (alap és metszet). L = 1:200 ?
T. MÁ, 1920-as évek. Papír, ceruza.
70. 3 db fénymásolat.

XI. Mappa. Termékismertetőik

1. „Eternit”. Magyarországi Központ, Budapest, Andrassy út 33. (1910-es évek).
2. „Magyar keramiai Gyár Részvény-Társaság.” Budapest, 1916.
3. „Vízhatlan vakolat és beton Normal tricogal...” 1929.
4. Szigetelési reklám. 1930 k.
5. „School Post Nro 20. 1. Jun. 1947.” Újság.
6. „Ceresit” vízhatlanító. Wien, 1909.
7. „Sikurit” vízhatlanító. Lutz Ede és Társa, 1910-es évek.
8. „Magyar Tőzeg és Műtrágya-ipar” BT árjegyzéke. 1920-as évek.
9. „Hasznos útmutató Biber Művek”. 1934.
10. „Rosner Ármin építő-, cementárú... Budapest.” Árjegyzék, 1935.
11. „Mintafüzet. Magyar Vegykészítményű Papírgyár Oser Jakab. Budapest VI. Ó ucca 49. Alapítattott: 1893.” (1920-as évek). Pauszpapír mintafüzet.
12. 2 db eternit reklám. „Grosz Zoltán K. F. T. építési és tüzelési anyagok telep Mezőberény.”
13. 4 db újság. Az „Építő Ipar – Építő Művészet” 1927. április 15-i számának mellékletei (épületrajzok).
14. „Graepel Hugó Betéti Társaság Gép- és Rostalemezgyár, Malomépítészet. Budapest X. Szilávy utca 20–30.” Kézzel ráírva: „Filippi Umberto”.
15. „Diesener H. építész írta: Az oszloprendek – Gyakorlati Kézikönyv az építészek számára. Ford. Ritter Ignác építész. Budapest, 1899.”

XII. Magyar Építő Művészet

Templomok. XXIX. évfolyam, 2. szám (benne mintarajzok: ablakkeret, falminták).

XIII. Mappa. Mintarajzok

1. 9 db szakrajz. „Maász József II. évf. szakipari tanuló”, 1924.
2. 1 db épület oldalrajz.
3. „Miklós Géza, Winter József és Schupkégel Mihály által létesítendő fűrésztelep tervrajza L = 1:200.”
T. MJ, 1940 k. Pausz, kék ceruza.
4. „Méltóságos Fejérváry Coelestin úrnő üvegházának tervezete.”
T. Wagner Márton szakértő, 1930 k. Pausz, tus, színezett.
5. „Csárdaszállási községi bika és sertés apaistálló tervezete.”
T. MJ, 1953 k. Pausz, tus.
6. Sportpálya-lelátó terve.
T. MJ, 1950-es évek. Bőrpauz, ceruza.
7. „Mezőberényi központi fogyasztási szövetkezet áruraktár tervezete.”
T. MÁ, Mezőberény, 1925. Április 23. Pausz, tus, színezett.
8. „Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részvény-társaság Budapesten.” I. tábla. Kérekvetők (1910-es évek).
9. 2 db mintarajz („Polytechnischen – Buchlandung Dresden”).
10. Mintarajz: „Bahnhof Carlsruhe. Maschinen Haus” (1910-es évek).
11. Mintarajz: oltárterv. Carlsruhe Verlag.
12. Mintarajz: vasútállomás terve (Staionsgebäude be Riegel).
13. Mintarajz: vasúti megálló (Haltpunkt Heiter-shein). Album Stadt & Landhäusern N° 160.
14. Mintarajz: Station Kratzingen N° 154.
15. Mintarajz: Taubenhaus (galambdúc). Album von Wohn & Landhäusern N° 2.
16. Mintarajz: Garten Pavillon (kertilak). Album von Wohn & Landhäusern N° 1.
17. Mintarajz: Moziterv (1910-as évek). 15. T. „Hullay”. Kiadó Trepák István, Arad, Kossuth utca 63.
18. Mintarajz: Templomterv 20. Kiadó Trepák István, Arad, Kossuth utca 63.
19. Mintarajz: Die Schule der Zimmerer-Meisters 52. Verlag der Internationalen Gewerbebuchhandlung Josef Keil, Leipzig (1920-as évek).
20. Mintarajz: Wohnhaums mit Geflügelsühtung bei der Abttsmühle bei Carlsruhe Album v. Wohn & Landhäusern N° 17.
21. Mintarajz: Bahnhof Tstaions. Eienbohr Entwürfe.
22. Mintarajzok: Privat Gemeinderbauten für stadt und Land. Verlag v. Konrad Wittwer in Studtgart Blatt 11, 16, 21 23, 26, 28, 31, 36, 38, 43, 46, 48, 56, 86, 88. (15 db)
23. Mintarajzok: Mdzínárodné album malých Staveb. Internationales Kleinbuten Album. Nemzetközi kis épületek albuma. Kiadó Keil József Verleger Budapest (1910-es évek). 1–2, 26–27, 42–43, 45, 57–58, 98–99. (12 db). A rajzokat a következő építészek tervezték: Rudolf Zelenka Freiwaldau (1. sz.), Ottok. Čulk Bu-

- dapest (2. sz.), Otto Hillebrand Zwickau Böhmen (26–27. sz.), Ritter Ignác Budapest (42–43. sz.), Holzmann Károly Bécs (45. sz.), Josef Erler Tachau (57–57/a. sz.), Török Antal Sátoraljaújhely (58. sz.), Szélig Gáspár Szekszárd (98–99. sz.).
24. „Kisebbitett próbanyomatok az Ujkori Kis Lakóházak és Nyaralók című műből.” (1900-as évek)
  25. Mintarajz: Bahnwontshaus. Album v. Stadt & Landhäuser N° 158. Druck & Verlag von J. Veith in Carlsruhe.
  26. Mintarajz: Templom 42–43. T. Hullay. Kiadó Trepák István, Arad, Kossuth u. 63.
  27. Maász József II. éves ipari tanuló 4 db szakrajza. Rajzpapír, tus és részben színezett.
  28. „Reizen Lipót és Társa 99. sz. Árjegyzék. Szegeden, 1929 május.”
  29. „Hazai Általános Biztosító Részvénytársaság Budapesten. Tűzbiztosítások. Békéscsaba, 1936. június 30.” „Tek. Kovács Sándor úr”.
  30. „Anti-Pluvius-Rendszerű Modern üvegtetők. Márkus Miksa Budapest Lakatosárú Gyára VI. Hunn utca 4/a.” (1920-as évek)
  31. „The Nauchatel Asphalte Company (Limited) Kizárólagos engedményese a Val de Traversi, Svájc Neuchatel Cantonjában fekvő aszfalt bányának. Főszékhelye: London. fiókiintézetek külföldön: Amsterdam, Berlin, New York, Travers, Turin. Fiók. Intézetek Ausztria–Magyarországban: Budapest–Bécs” (1900 k.)

IRODALOM

BÖÖR 1978

Böör L.: Nagykőrös társadalmi és gazdasági viszonyai a két világháború között. In: Novák L. (szerk.): Tanulmányok Nagykőrös történetéből és néprajzából. AJMK, I. (1978) 169–272.

GERLE–KOVÁCS–MAKOVECZ 1990

Gerle J. – Kovács A. – Makovecz I.: A századforduló magyar építésze. Budapest, 1990.

HORVÁTH 1943

Horváth Z.: Egy mezőváros céhes ipara. A nagykőrösi céhek élete és története. Nagykőrös, 1943.

IRÁNYI 1973

Irányi I.: Az első világháború. A két forradalom időszaka (1914–1919). In: Szabó F. (szerk.): Mezőberény története. I. Mezőberény, 1973. 289–310.

NOVÁK 1989

Novák L. [F.]: A Három Város építésze. AJMKm, 8. (1989)

NOVÁK 2002a

Novák L. F.: A zsidóság Nagykőrösön. AJMKm, 13. (2002)

NOVÁK 2002b

Novák L. F.: Mezőberény településnéprajzi viszonyai (18–19. század). BMMK, 23. (2002) 235–252.

SKOLKA 1988

Skolka A.: A Békés vármegyei Mezőberény történeti-topográfiai leírása. Békéscsaba, 1988. (»Fekete könyvek« kultúrtörténeti sorozat, 12.)

**Zwei Mezőberényer Baumeister:
Ádám Maász und József Maász [Mériai]**

- László Ferenc Novák -

Resümee

Die letzten Jahre des 19. Jahrhunderts, die Jahrhundertwende sind durch landesweit große Bauarbeiten repräsentiert. Da die traditionelle Bauweise überholt war, kam es zum Bau von feuersicheren, imposanten Wohnhäusern, die den Baustil der Epoche widerspiegeln. Diesen Baustil bezeichnet man als Eklektik, dieser hatte sich unter dem Einfluss der Sezession entfaltet.

Die moderne Architektur erforderte entsprechende Fachleute. Die Regelwerke der behördlichen Bauarbeiten verpflichteten die Baumeister dazu, neben einem Kostenvoranschlag auch Bauzeichnungen zu erstellen.

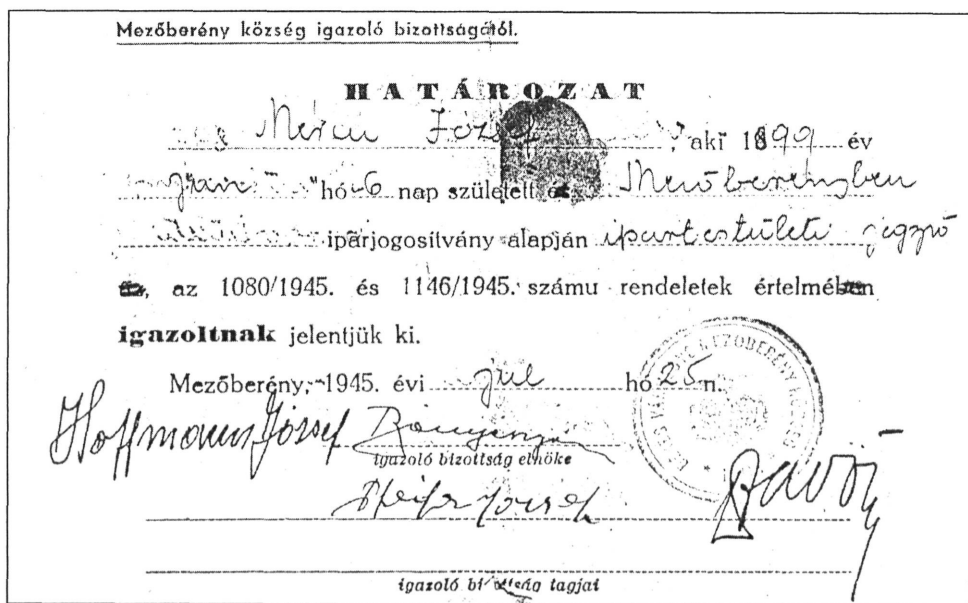
In den verschiedenen Ortschaften der Großen Tiefebene, so auch in Mezőberény haben gut ausgebildete Baumeister gearbeitet. Zu ihnen gehörten Ádám und József Maász, die sich nicht nur hier eifrig bemühten, die Architektur der Stadt vielfältig zu gestalten. In Mezőberény wurde im Zentrum der Stadt das Rathaus und entlang der Hauptstraßen wurden öffentliche Gebäude und Wohnhäuser im eklektischen Stil gebaut (Haus des Notars, Sitz der Gewerkekorporation usw.). Besonders innerhalb des sog. „Deutschen Damms“ („Német gát“ – das von Deutschen bewohnte Viertel) wurden auf den Grundstücken der Deutschen Wohnhäuser erbaut, die die Vermögenslage widerspiegeln. Dies waren standesgemäß verzierte Wohnhäuser von eklektischem Charakter mit einer sog. „trockenen“ Toreinfahrt und Fassaden mit Verzierungen aus Klinkerstein.

Die Arbeit der einzelnen Baumeister wird bei den heute noch erhaltenen Gebäuden gelobt. Schriftliche Dokumente mit Zeichnungen, die die Ausführung derselben dokumentieren, sind leider nur selten überliefert worden. Zum Glück bilden hier die Werke der beiden Baumeister Maász eine Ausnahme.

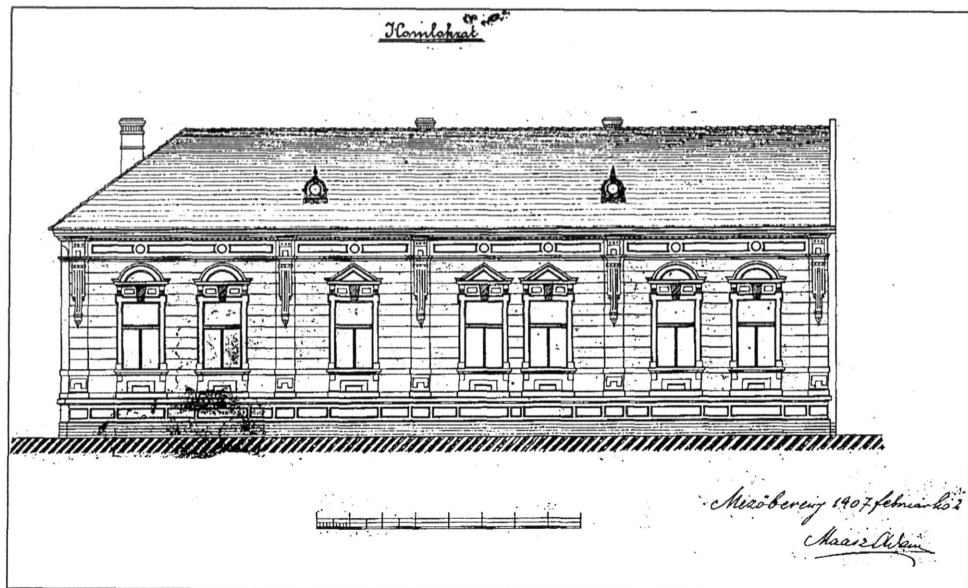
*Novák László Ferenc
Arany János Múzeum
H-2750 Nagykőrös, Ceglédi út 19.
E-mail: novaklf@freemail.hu*

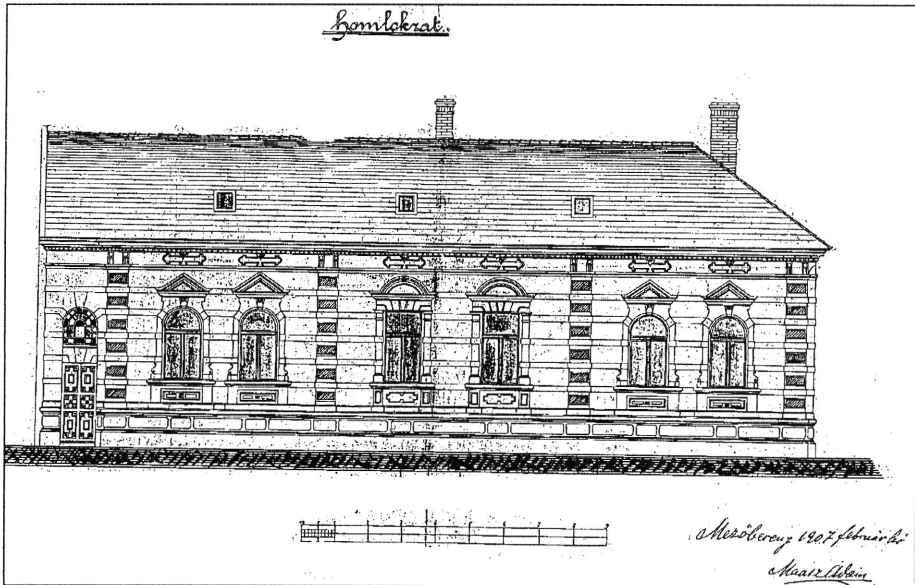

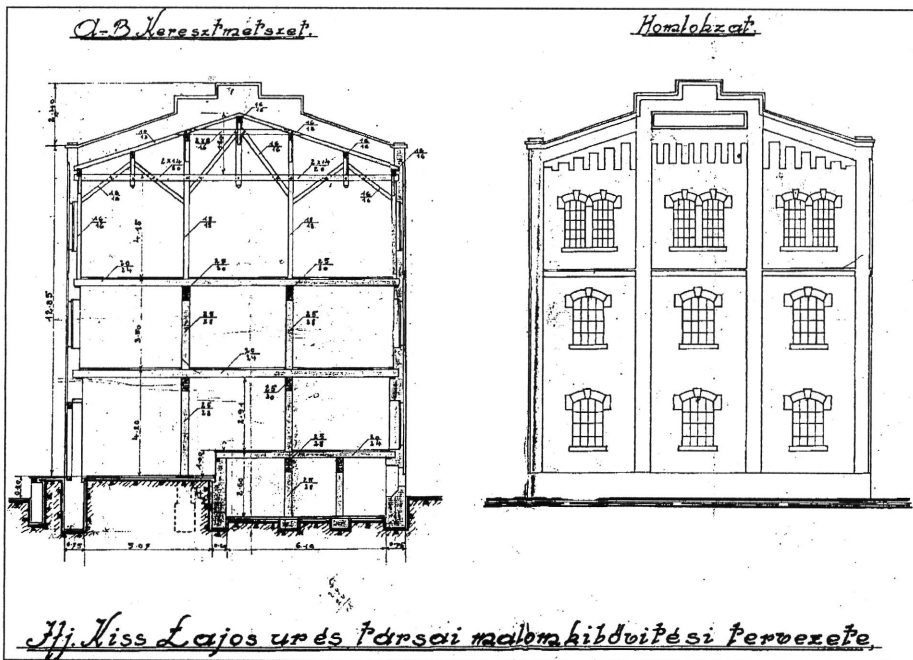
5. kép. Mérai József háború utáni politikai igazolása 1945. július 25-én

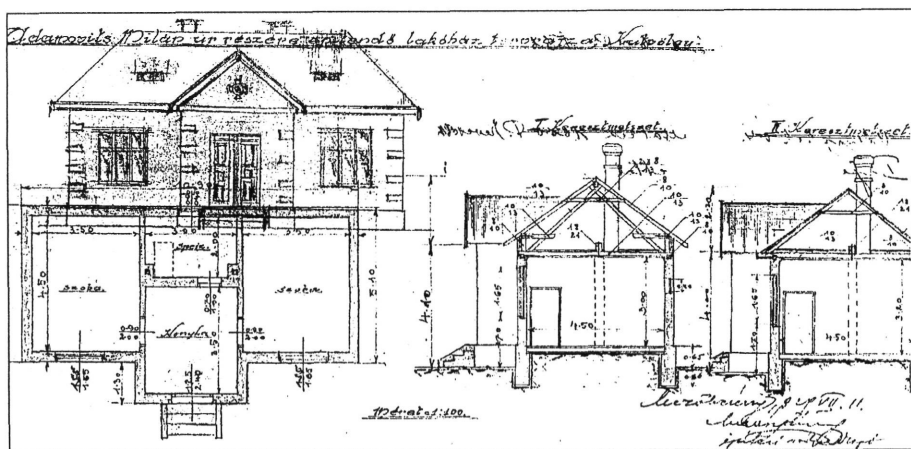
6. kép. Maász Ádám eklektikus stílusú lakóházterve 1907-ből
(VII. mappa 6. dokumentum)

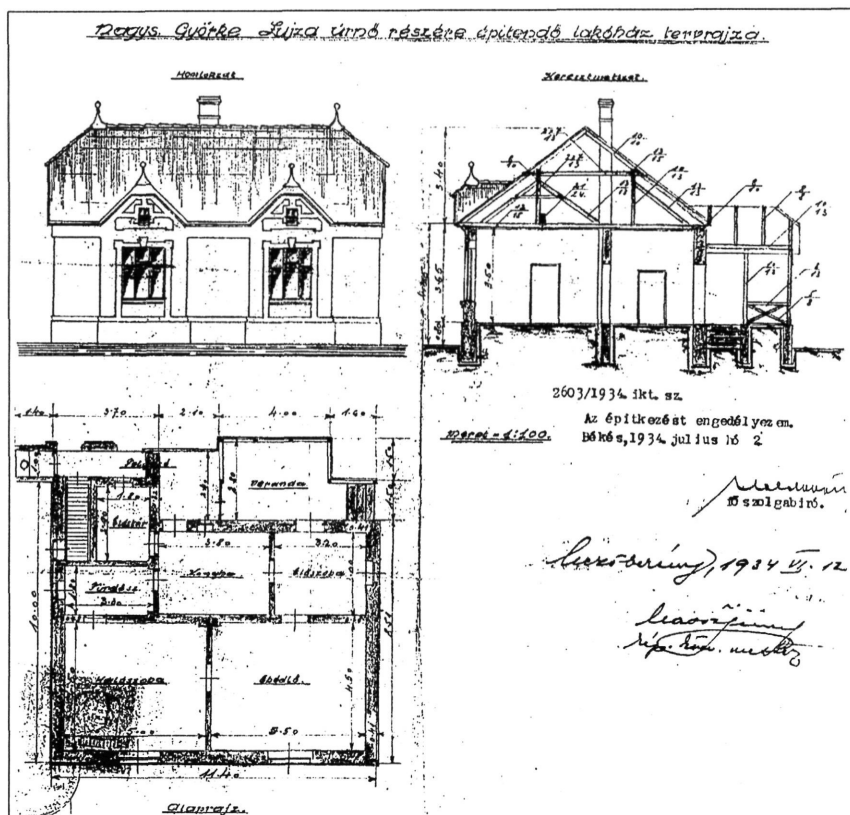
7. kép. Maász Ádám eklektikus lakóházterve 1907-ből (VII. mappa 10. dokumentum)

8. kép. Maász József malomterve 1927. július 4-én (II. mappa 3. dokumentum)

9. kép. Maász József lakóházterve 1929. július 11-én (IV. mappa 15. dokumentum)

10. kép. Maász József lakóházterve 1934. június 12-én (IV. mappa 10. dokumentum)